

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Taidetta raiteilla

HKL kaupunkikulttuurin elävöittäjänä

Viliina Koivisto ja Mari Larkovirta

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 04 / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Viliina Koivisto ja Mari Larkovirta	Sivumäärä 49 ja 22 liitesivua
Työn nimi Taidetta raiteilla – HKL kaupunkikulttuurin elävöittäjänä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin kaupungin liikennelaitos HKL	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyömme käsittelee Helsingin kaupungin liikennelaitosta HKL:ää taiteen ja kulttuurin tuottajana. Työmme lähtökohtana oli HKL:n vuonna 2015 tarjoama Taidelinja-kaupunkifestivaali, jossa työskentelimme tuotantoassistentin tehtävissä koko projektin ajan. Taidelinja laajensi HKL:n toimintakenttää joukkoliikenteestä taiteen pariin merkittäväällä tavalla.</p> <p>Työmme tavoitteena oli tutkia taiteen ja kulttuurin roolia HKL:ssä sen arvojen ja tavoiteohjelman valossa. Tavoitteena oli myös tehdä ehdotuksia, kuinka taide voi näkyä HKL:ssä sekä kuinka HKL voi tuottaa taidetta uuden kaupunkikulttuurin hengessä eri toimijoiden kanssa. Pyrkimyksemme oli myös kehittää taiteen markkinointia niin, että HKL hyötyy siitä. Tavoitteisiin kuului myös luoda ns. työkalupakki, jonka ohjeista ja graafisesta materiaalista on hyötyä sekä taiteilijoille että viraston henkilökunnalle.</p> <p>Opinnäytetyön menetelminä käytimme Taidelinja-kaupunkifestivaalin sekä IHME-nykytaidefestivaalin vuoden 2016 Ratikkasointajien kiertueen yhteydessä tekemiämme havaintoja, kyselytutkimuksia, asiantuntijahaastatteluja sekä benchmarkkausta. Peilaamme aiheitamme myös laajaan tietomateriaaliin, joka käsittelee muun muassa julkista taidetta, taiteen soveltamista työelämässä, kaupunkikulttuuria sekä Helsingin kaupunkia.</p> <p>Kulttuurituottajalle työ tarjosi mielenkiintoisen kaupunkitutkimuksellisen haasteen, jossa yhdistyivät kulttuurilliset, sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset näkökulmat. Taiteen soveltava käyttö ja uudet toimintaympäristöt puhuttavat kulttuurialaa. Työskentely taidekentän ulkopuolisessa organisaatiossa asetti meidät kahden maailman väliin. Vaikka työmme keskittyi taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksiin HKL:n näkökulmasta, emme kulttuurialan ammattilaisina voineet välttyä pohtimasta asiaa myös taiteen ehdoilla. Työmme tarjoaa kulttuurialalle tietoa siitä, millaista on työskennellä alan ulkopuolisen organisaation kanssa ilman, että taiteen sisältö kärsii.</p> <p>Työn tilaaja on Helsingin kaupungin liikennelaitos HKL, jonka ydintehtävänä on liikenteen järjestäminen. HKL saa paljon yhteydenottoja kulttuuritoimijoilta erilaisten tapahtumien järjestämiseksi. Liikenteen järjestäjänä HKL:llä ei välttämättä ole tarvittavaa tietotaitoa kulttuurituotannon tehtäviin, joten työmme toimii työkaluna, ajatusten herättäjänä sekä suunnannäyttäjänä taidekysymyksissä.</p>	
Asiasanat julkinen taide, kaupunkikulttuuri, joukkoliikenne, soveltava taide	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Cultural Management

ABSTRACT

Author Viliina Koivisto and Mari Larkovirta	Number of Pages 49+22
Title Art on tracks – Helsinki City Transport HKL energising urban culture	
Supervisor(s) Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Helsingin kaupungin liikennelaitos HKL	
Abstract <p>Helsinki City Transport HKL (Helsingin kaupungin liikennelaitos) is an organisation responsible for metro, tram and Suomenlinna ferry in Helsinki. For its 70th anniversary in 2015, HKL produced the art festival, Taidelinja, that provided new perspectives on public transport in Finland.</p> <p>This thesis researches the potential benefits of HKL bringing art and culture to the metro and tram tracks of Helsinki. The aim was to make suggestions on how HKL, in co-operation with different art institutes and artists, can be part of the urban culture by providing space to display art. After analysing the collected data, the goal of the thesis was to develop a "toolbox" which consists of instructions and materials which will help both artists and HKL in their process of production and collaboration.</p> <p>The theoretical section of the thesis explores urban culture, public art, art within organisations and Helsinki's existing city strategies. The empirical part of the thesis consists of observation, enquiries, interviews and benchmarking.</p> <p>The findings suggest that art has a positive effect on the brand of HKL as a public transport organisation. Both passengers and employees perceived that art makes HKL look young, humane, dynamic and creative. Art in metros and metro stations made passengers feel more safe. Art also added the sense of community between the passengers.</p> <p>HKL's strategy is to contribute to making Helsinki a vivid city. The conclusions indicate that HKL is an unprejudiced organisation that wants to work with innovative ways. It is highly recommended that HKL continues providing opportunities for art. It can be the key factor in HKL's aim to be reliable and comfortable, socially responsible, public transportation organisation.</p>	
Keywords public art, public transport, urban culture	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	8
2.1 Uusi kaupunkikulttuuri	8
2.2 Taide ja kulttuuri julkisessa tilassa	9
2.2.1 Julkinen taide kaupungissa	10
2.2.2 Julkinen taide mediassa	12
2.3 Taide ja kulttuuri osana organisaatioiden toimintaa	13
2.4 HKL osana Helsingin kaupunkia	16
3 MENETELMÄT	18
3.1 Havainnointi	18
3.2 Kyselyt	20
3.3 Benchmarkkaus	21
3.4 Haastattelut	22
4 TULOKSET JA ANALYSOINTI	24
4.1 Taiteen ja kulttuurin hyöty HKL:lle	24
4.2 Taide ja kulttuuri osana HKL:n toimintaa ja joukkoliikennettä	31
4.3 Taidetta ja kulttuuria yhteistyössä kumppaneiden kanssa	38
4.4 Taiteen ja kulttuurin markkinointi HKL:ssä	40
4.5 Työkalupakki	41
4.6 Opinnäytetyön arviointi	42
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
LÄHTEET	50
LIITTEET	53
LIITE 1: TYÖKALUJA TAITEEN TUOTTAMISEEN	53
Liite on A4L-muodossa seuraavilla sivuilla.	53

1 JOHDANTO

Museot, kulttuurikeskukset, konserttitalit, oopperat ja teatterit ovat perinteisiä taiteen esittämipaikkoja kaupunkikulttuurissa. Kaupunkikulttuuri on muuttunut 2000-luvulla aiemmasta ja saanut uusia ilmenemismuotoja. Tapahtumia järjestetään mitä mielikuvituksellisimmissa paikoissa. Erityisesti julkisen tilan käyttö on lisääntynyt. Ominaista ajalle on myös se, että tapahtumien järjestäjät eivät enää ole pelkästään kulttuurialan ammattilaisia; erilaiset yhteisöt, kaupunkiaktiivit ja yksityiset henkilöt ovat monen tapahtuman taustalla. Kallio-liikkeen järjestämä Kallio Block Party toi pari vuotta sitten suosittuun Kuningasidea-yhtyeen Helsinginkadun Alepan katolle tuhatpäisen joukon velloessa kadulla. Yhteismaan synnyttämä Siivouspäivä puolestaan on tapahtuma, joka tapahtuu ympäri kaupunkia lukuisissa paikoissa samanaikaisesti: puistoissa, kaduilla, koulujen pihilla, yksityiskodeissa jne. Periaatteessa tapahtumalla ei ole edes järjestäjää – jokainen osallistuja on oman myyntitapahtumansa järjestäjä ja vastaa itse toiminnastaan.

Helsingin kaupungin liikennelaitos eli HKL täytti 70 vuotta vuonna 2015 ja tarjosi juhluvuoden kunniaksi asiakkailleen lähes koko vuoden mittaisen kaupunkifestivaalin joukkoliikenteessä. Taidetta nähtiin ratikoissa, metrossa, metroasemilla sekä Suomenlinnan lautoilla ja Kauppatorin lauttapaviljongissa. Taidelinjaksi nimetty kaupunkifestivaali koostui yli 50 teoksesta, joista osa oli yksittäisiä tapahtumia ja osa usean eri ohjelman tapahtumasarjoja. Ohjelmiston teemoja olivat osallisuus, paikallisuus ja kohtaaminen. Niinpä mukaan valittiin eri taidemuotoja edustavien teosten lisäksi mahdollisuuksien mukaan yleisöä osallistavaa taidetta eli yhteisötaidetta. Taidelinja pystyi tarttumaan taide-ehdotuksiin lyhyelläkin varoitusajalla, joten ohjelmistoon oli mahdollista päästä pitkin vuotta. Kaikkiaan Taidelinjan toteuttamisessa oli mukana lähes tuhat ihmistä: ammattitaiteilijoita sekä taiteen harrastajia, yhteisöjä, järjestöjä, instituutioita, koululaisia, päiväkotilapsia ja vanhuksia. Taidelinja edusti uutta kaupunkikulttuuria parhaimmillaan.

Kaupunkikulttuurin muutoksen taustalla voi nähdä viestintäteknologian kehittymisen ja etenkin sosiaalisen median yleistymisen. Myös huonot taloudelliset ajat sekä ekologinen tietoisuus ovat lähentäneet ihmisiä ja luoneet uudelle kaupunkikulttuurille ominaista yhteisöllisyyttä. Kaupunkikulttuurin avoimuus ja kannustavuus motivoivat monia yhteisöihin mukaan tulevia. Ihmiset saavat kontaktin samanhenkisiin toimi-

joihin helposti ja kykenevät organisoimaan tapahtumia aiempaa nopeammassa aikataulussa. Organisaatioista on tullut entistä enemmän yhteisöjen yhteistyökumppaneita, mahdollistajia ja puitteiden luoja. (Blomberg 2016.) Ketteryys onkin tunnusomaisista uudelle kaupunkikulttuurille. Ympäröivän maailman tapahtumiin voidaan reagoida nopeasti. Esimerkkinä nopeasta toiminnasta voi mainita Joukkovoima-kansanliikkeen. Kun yhteiskunnassa tapahtuu jotain merkittävää, kuten hallituksen ilmoitukset leikkauspolitiikasta, ei kestä kauaakaan, kun Joukkovoima organisoisi vastaiskuksi näyttävän mielenosoituksen ohjelmiseen.

Kaupunkikulttuurin lisäksi murroksessa on myös työelämä. Työ- ja tuotantotavat ovat muuttuneet 2000-luvulla ja muuttuvat edelleen. Työelämässä etsitään uusia toimintatapoja ja keinoja luoda innovatiivisia ratkaisuja työelämän haasteisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön laatiman työelämästrategian mukaan ”suomalaisen työelämän kehittämiskohteita ovat eri alojen ja eri työpaikkojen rajat ylittävän työn ja verkottumisen edistäminen” (Työelämän kehittämisstrategia vuoteen 2020, 2012, 8). Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen on yksi keino kehittää työelämässä tarvittavia osa-alueita sekä vahvistaa työelämän hyvinvointia ja tuottavuutta.

Olimme mukana Taidelinjan tuotantotiimissä kulttuurituotannon opiskelijoina koko juhluvuoden ajan. Havaitimme jo projektin alkumetreillä, että yleisö ja media ottivat HKL:n tarjoaman taiteen innokkaasti vastaan. HKL oli omalta osaltaan muuttamassa Helsingin kaupunkikulttuuria. Jo itsessään Taidelinjan toimitilat – Hakaniemen metroaseman vanhassa liikehuoneistossa – lähensivät tuotantotiimiläisiä kaupunkilaisiin. Moni asteli sisään uteliaana ja kysyi, mitä teemme ja mitä tilassa tapahtuu. HKL:lle lähetettiin terveisiä, kiitoksia, ruusuja ja risuja. Jotkut kaipasivat toviksi kuuntelijaa, toiset vain pientä hetkeä, jolloin oli mahdollista istua rauhassa. Aistimme selvästi, että myös HKL:ssä ymmärrettiin vuoden kestävän tempauksen merkitys kaupunkimme elävöittämisessä ja se, että taide osaltaan voi vaikuttaa positiivisesti HKL:n imagoon.

Ehdotimme jo keväällä 2015 HKL:n viestintäpäällikölle, että olisimme halukkaita tekemään HKL:lle opinnäytetyön taiteen ja kulttuurin näkymisestä viraston toiminnassa. Taideprojektien järjestäminen 70-vuotisjuhluvuoden jälkeen ei kuitenkaan ole itsenänselvyyttä HKL:lle: viraston perustehtävä on järjestää turvallisesti toimivaa julkista liikennettä kaupungissa. Positiivinen suhtautuminen taiteeseen on kuitenkin jatkunut.

HKL oli kumppanina IHME-nykyaidefestivaalin Ratikkasoittajien kiertueella maaliskuussa 2016, jolloin neljän päivän aikana raitiovaunuissa kuultiin 70 tuntia elävää musiikkia päivässä. Parasta aikaa HKL on toteuttamassa metroasemien mainostaulujen eli ns. railboardien muuttamista taiteelle yhteistyössä usean kaupunkitoimijan kanssa. Ainakin Sörnäisten metroaseman taulujen yhteisötaideprojekti on jo käynnistynyt julkisesti. Myös Mainostoimisto Måndagin blogissa huhtikuussa 2016 julkaistu HKL:n palvelukehityspäällikkö Elna Maunukselan kirjoitus viestii myönteisestä suhtautumisesta taiteeseen osana viraston toimintaa jatkossakin.

Taidelinja oli osaltaan luomassa myös HKL:n organisaatioon ulos uudenlaista, avointa yhteistyön tapaa, jossa eri tahot uskaltavat rohkeasti keskustella yhteistyön merkeissä. - - Taidelinja oli alkujaan lahja kaupunkilaisille, mutta lopulta se oli lahja myös HKL:lle. Se opetti meille paljon, loi uusia ajattelu- ja toimintatapoja sekä tutustutti meidät moniin uusiin yhteistyökumppaneihin. (Maunuksesta 2016.)

Opinnäytetyön tilaaja on siis HKL, joka vastaa Helsingissä metron, raitiovaunujen sekä Suomenlinnan lautan liikennöinnistä. HKL työllistää reilut tuhat henkilöä ja kuljettaa vuosittain noin 122 miljoonaa matkustajaa. Lisäksi virasto omistaa kaupungin joukkoliikenneinfran ja vastaa sen kehittämisestä ja kunnossapidosta. HKL:ään tulee jatkuvasti yhteydenottoja eri kulttuuritoimijoilta taiteen tuomiseksi joukkoliikenteeseen. Koska HKL on liikenteenjärjestäjä, ei henkilökunnasta välttämättä löydy tarvittavaa tietotaitoa kulttuurituotantoon. Taidelinjan taiteilijakoordinaattorin sekä harjoittelijoiden työn päättyessä lähti myös tuotannollinen tietotaito pois palveluksesta. Jotta HKL voisi jatkossakin tarjota taidetta joukkoliikenteeseen, on Taidelinjan kokemuksia ja parhaita käytänteitä järkevää tuoda viraston sisäiseen käyttöön. Tähän tarpeeseen opinnäytetyömme pyrkii vastaamaan ottamalla huomioon HKL:n tavoiteohjelman.

Opinnäytetyömme tavoitteena on

- tutkia, miten taiteesta ja kulttuurista voi olla hyötyä HKL:n toiminnalle
- pohtia, kuinka taide ja kulttuuri voisivat jatkossa olla luonteva osa HKL:n toimintaa ja joukkoliikennettä
- ehdottaa, kuinka HKL voi tuottaa taidetta ja kulttuuria yhteistyössä kumppaneiden kanssa
- kehittää taiteen ja kulttuurin markkinointia HKL:ssä niin, että virasto voi hyötyä siitä imagossaan

- luoda HKL:lle ns. työkalupakki, joka pitää sisällään tuotantoprosesseissa tarvittavia ohjeita ja materiaaleja

Kulunut vuodenkierto HKL:n taiteen parissa on avannut silmämme näkemään Helsingin ja erityisesti sen joukkoliikenteen uudessa valossa. Taide raitiovaunuissa ja metron uumenissa on jälleen näyttänyt kaupunkimme yhteisöllisyyden. Olemme vakuuttuneet siitä, että taide ja kulttuuri ovat tulleet jäädäkseen Helsingin raiteille ja liikenteeseen.

2 TIETOPERUSTA

Opinnäytetyömme olennainen tietoperusta liittyy kaupunkikulttuuriin, julkiseen taiteeseen sekä taiteen hyödyntämiseen organisaatioiden toiminnassa. Tietoperustaan kuuluvat myös HKL:n tavoitteet osana Helsingin kaupungin strategioita sekä kaupunkiturvallisuuteen liittyvät seikat.

2.1 Uusi kaupunkikulttuuri

Kaupunkikulttuuriksi voidaan ymmärtää kaikki ne elämäntyyli, kuluttaminen ja asuintavat, joita kaupungissa tavataan. Yksinkertaisimmillaan kaupunkikulttuuri pitää sisällään erilaisia tapoja elää kaupungissa. (Mustonen 2014.) Tavat ovat muuttuneet – ja muutosten mukana myös kaupunki. Enää ei odoteta passiivisena, että kaupunki tarjoaa ja järjestää. Nyt järjestetään itse ja tarjotaan sitä kaupungille – ja kaupunkilaisille. Hierarkkiset rakenteet on kyseenalaistettu, ja kaikenlainen kansalaisaktivismi ja osallistuminen ovat entistä tärkeämpiä arvoja. Sosiaalisen median myötä muiden kohtaamisesta on tullut entistä helpompaa, ja yhdessä tekeminen on tullut monia organisaatioita vahvemmaksi. Organisaatiot eivät enää määrittele asioita ylhäältä alaspäin vaan ovat enemmänkin kansalaisten kumppaneita ja monien asioiden mahdollistajia sekä puitteiden luojia. (Blomberg 2016.) Samaa mieltä on Helsingin tietokeskuksen tutkija Pekka Mustonen (2014). Hänen mielestään 2010-luvun puolivälissä

Helsingin kaupunkikulttuuria leimaa alhaalta ylöspäin tekeminen. Hän pitää yksilöitä ja yhteisöjä jopa kehityksen moottoreina ja kaupunkikulttuurin muovaajina.

Tapahtumia järjestetään koko ajan enemmän ja enemmän julkisilla paikoilla. Arabian katufestivaali ottaa toukokuun puolivälissä jo yhdeksättä kertaa osan Hämeentietä ja Arabian asuinaluetta yhteisöllisen katutaiteen estradiksi. Viime vuonna festivaalilla vieraili peräti 25 000 katukulttuurin ystävää. Hyvän tapahtumakaupungin tunnistaa siitä, että siellä osataan hyödyntää luovaa toimintaympäristöä. Hyvässä tapahtumakaupungissa kaupunkilaiset ja kaupunkiorganisaatio pitävät yhteistä kaupunkitilaa luontevana tapahtumapaikkana. Viranomaisten on siis oltava kumppaneita ja ennen kaikkea heillä täytyy olla laaja-alaista tahtoa kumppanuuteen – tahtoa siihen, että kaupungista tehdään hauska. Mikäli vastuu hauskan kaupungin muovaamisesta on vain kaupungin kulttuuritoimella, ei tavoitetta saavuteta. (Forsblom 2014.)

Julkisen tilan käytön lisäksi organisaatiot ovat avanneet ovensa ruohonjuuritason toimijoille. Yhä enenevässä määrin juhlia ja tapahtumia järjestetään muun muassa käytöstä poistetuissa kiinteistöissä. Maaliskuussa Helsingissä avattiin saunojen ovia kaupunkilaisille: saunomismahdollisuuksia tarjosivat yksityiset henkilöt ja eri alojen yrittäjät. Saunapäivänä oli mahdollista hakeutua jopa Pääpostin 10. kerroksen tilaus-saunaan, jonka olemassaolosta harva kaupunkilainen todennäköisesti edes tietää. Etenkin kulttuurialalla toimivat ovat saaneet paljon väliaikaistiloja käyttöönsä eri organisaatioilta.

Tilojen tarjoaminen väliaikaiselle toiminnalle on juuri sitä, missä julkisen sektorin sallivaa ja aktiivista asennetta tarvitaan. Positiivisen energian voi tukahduttaa helposti, mutta myös toisin päin. Parhaimmillaan kaupunki organisaationa voi olla hyvinkin aktiivinen ja markkinoida tiloja kulttuuritoimijoille ja edelleen puuttua byrokraattisiin epäkohtiin. (Mustonen 2014.)

2.2 Taide ja kulttuuri julkisessa tilassa

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman *Prosentti taiteelle* -hankkeen toteuttaman kyselyn mukaan 70 % suomalaisista haluaa kohdata taidetta arkisissa ympäristöissä, kuten työpaikoilla, asuinalueilla, kouluissa ja päiväkodeissa. Jopa 79% suomalaisista uskoo, että taide lisää turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Julkinen taide on kaikkien saavu-

tettavissa ja edistää näin tasa-arvoista kulttuuripolitiikkaa. (Pulkinen, Hannus 2015, 5–6.)

29.5.2015 julkaistussa hallitusohjelmassa painotetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Hallitusohjelmaan on kirjattu julkisen taiteen edistäminen ja prosenttitaiteen periaatteen laajentaminen taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi. (Hallitusohjelma 2015, 18.) Rakennuslainsäädännössä oleva prosenttitaiteen periaate tarkoittaa, että noin prosentti (yleensä 0,5–2 %) rakennushankkeen budjetista käytetään taiteeseen. Prosenttiperiaatteen turvin luodaan yhä enenevässä määrin ympäristötaidetta, joka on tullut osaksi ihmisten elinympäristöä ja arkea. Ministeri Sanni Grahn-Laasonen on helmikuussa 2016 asettanut asiantuntijaryhmän ohjaamaan prosenttitaiteen periaatteen laajentamista siten, että taidehankinnat koskisivat visuaalisen taiteen lisäksi nykyistä laajemmin myös muita taiteen muotoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Julkinen taide voidaan jakaa kolmeen osaan: julkinen taide kaupungissa, julkinen taide mediassa sekä julkinen taide sekoittuneena muihin julkisiin ilmiöihin, kuten mainontaan (Naukkari 2009, 28).

2.2.1 Julkinen taide kaupungissa

Julkinen taide on perinteisesti ymmärretty julkisiin tiloihin sijoitettuna veistoksina, kuten patsaina ja muistomerkkeinä, joiden olemassaoloon on totuttu ja jotka eivät häiritse ohikulkijoita. Ne mielletään yleensä helposti taiteeksi ilman kyseenalaistamista siitä, mitä taide on. Kaupunkitilan muuttuessa ja julkisten tilojen lisääntyessä myös julkinen taide on muuttunut: perinteinen muistomerkkijattelu on saanut siirtyä syrjään. Nykyisin julkinen taide kaupunkitilassa pitää sisällään myös muun muassa performansseja, valoteoksia ja erilaisia yhteisötaideteoksia. (Naukkari emt., 29–30.) Amerikkalainen taiteilija ja tutkija Susanne Lazy käyttää muuttuneesta julkisesta taiteesta ilmaisua julkisen taiteen uusi genre (engl. new genre public art) (Kivinen 2016).

Julkinen taide on muuttanut muotonsa lisäksi myös paikkaa. Enää keskiössä eivät ole puistot ja aukiot, vaan taide on sukeltanut ihmisten joukkoon, sinne missä ihmiset liikkuvat ja oleskelevat. Yhä enenevässä määrin julkisesta taiteesta on tullut paikkasidonnaista, jolloin paikan merkitys liittyy olennaisena osana teokseen. Myös monet Taidelinjalla nähdystä teoksista olivat paikkasidonnaisia: ne oli luotu nimenomaan joukkoliikenteeseen.

Ympäristötaiteen säätiö valitsee vuosittain vuoden ympäristötaidekohteen. Vuonna 2015 kohteeksi valittiin Kehäradan taide. Käyttöön otettu Kehärata on säätiön mukaan oiva mallitapaus taiteen nivomisesta julkiseen ympäristöön hankkeen suunnitteluvaiheesta lähtien. Säätiö kiitteli tilaajia eli Vantaan kaupunkia, Liikennevirastoa ja Finnavia Oy:tä kunniakirjoin ja korosti tilaajien merkittävää roolia ympäristötaiteen tuotannossa. Lentoaseman, Leinelän ja Kivistön asemakohtaiset taideteokset ilahduttavat radan ja asemien käyttäjiä. Säätiö perustelee valintaansa muun muassa seuraavasti:

Raideliikenteen ympäristöön ja visuaalisuuteen on muualla maailmassa kiinnitetty paljon huomiota. Suomessa panostukset ovat olleet varsin vaatimattomia ja tapauskohtaisia. Kehäradan kaltaisissa suurhankkeissa taide on palapelinosasista yksi pienimmistä. Lopputuloksessa taide on kuitenkin asemien ja radan käyttäjille yksi näkyvimmistä elementeistä. Kehäradan taiteen nostaminen viime vuoden merkittävämmäksi ympäristötaidekohteeksi haastaakin kaikki ratakannakkeet kiinnittämään huomiota ympäristön visuaalisuuteen ja taiteeseen – joukkoliikenteen käyttäjien, asukkaiden, työmatkalaisten ja matkailijoiden – jokapäiväiseen ympäristöön. (Ympäristötaiteen säätiö 2015.)

Kehäradan varteen sijoittuu myös Myyrmäen asema, joka tuli alkuvuodesta 2015 kuuluisaksi värikkäästä katutaiteesta. Seiniä peittää noin 600 m² kokoinen erityisesti sinne suunniteltu muraalikokonaisuus. 1970-luvulla rakennetun lähiön betonirakenteinen asema koettiin Vantaalla häiriökäyttötymisen ja töhrimisen tyyssijaksi. Asemalla ei ollut palveluja ja sieltä puuttui sosiaalinen kontrolli. Myyrmäki-liike yhdessä Vantaan kaupungin kanssa on luonut vuodesta 2012 alueella toimineen Myyr York Street Art City -yhteisötaideliikkeen, joka aluksi ideoi ja toteutti alueen alikulkutunneliin graffiteja ja avoimia graffitaitoja. Samana vuonna alueen asukkaat ehdottivat Myyrmäki-liikkeen asukaskokouksessa aseman elävöittämistä taiteella. Myyrmäessä sijaitseva Vantaan taidemuseo kannatti ideaa ja Vantaan kaupunki lähti mukaan hankkeeseen. Kaupunki näki Myyrmäen aseman kunnostamisen tärkeänä, jotta se ei

erottuisi tulevista Kehäradan asemista epäedullisesti. Toteuttajaksi tuli Multicoloured Dreams -taiteilijakollektiivi, jonka edustaja toimi maalausprojektin projektipäällikkönä suunnittelusta toteutukseen asti.

Myyrmäen aseman hanke on harvinaislaatuinen, sillä Suomessa on harvoin toteutettu näin ison kokoluokan ympäristötaiteellista projektia asukaslähtöisesti. Myyrmäen asukkaat ovat ottaneet aseman seudun omakseen ja ovat siitä ylpeitä. Aseman seinien töhriminen on loppunut ja murallit ovat saaneet olla rauhassa. Hankkeen projektipäällikkö Sara Multanen Multicoloured Dreamsista otaksuu aseman teosten suosion perustuvan projektin kokonaisprosessiin, joka huomioi taideteoksen vastaanottavan yhteisön. (Multanen 2015, 38–39.) Vieraillessamme asemalla 21.4.2016 SOL Siivouspalveluiden työntekijä vahvisti, että muraaleihin ei ole tehty suurempia töhryjä, vain pienimuotoista sotkemista ja sitäkin hyvin vähän. Hän arveli lisääntyneen valvonnan myös osaltaan vähentäneen aseman häiriökäyttäytymistä.

2.2.2 Julkinen taide mediassa

Mediassa taiteen huomioiminen on usein henkilö- tai instituutiolähtöistä. Taiteilijat ja instituutiot saavuttavat aseman, jossa yleisön ja median huomio kiinnittyy heihin ja kiinnostus heidän toimintaa kohtaan kasvaa. Poikkeuksen tekee kaupunkien julkinen taide, jossa huomio kiinnittyy ensisijaisesti teokseen, ei niinkään tekijään.

Perinteisesti julkinen taide on ollut suhteellisen pysyvää; taideteos pysyy paikallaan pitkään. Julkisen taiteen uudessa genressä sen sijaan kaupunkien taide on usein välihälyksenomaista: teos toteutetaan, se elää hetken ja häviää. Myös mediajulkisuus on nopeatempoista. Asioista kerrotaan, käännetään sivua ja mennään eteenpäin.

Niin kauan kuin julkinen taide on pelkästään nähtävillä jossain, siitä tietävät lähinnä vain ohikulkevat ihmiset. Kun mediajulkisuus kiinnostuu teoksesta, tietoisuus siitä leviää. Taide alkaa elää ihmisten tietoisuudessa ilman, että he välttämättä näkevät koko teosta. Taide monistuu, sen luo ei enää tarvitse mennä – kenties sitä ei enää ole olemassakaan – siltikin se on tuotu ihmisten luo. (Naukkari 2009, 33.)

Varovasti nyt, Herra Hakkarainen!

KASARMIKADULLA kävelevien kannattaa nostaa katseensa kadusta vanhan rakennusviraston kohdalla. Ainakin vielä perjantaina **Mauri Kunnaksen** hahmon saattoi nähdä kävelemässä unissaan purettavan rakennuksen katoilla.

► Kasarmikatu 21

Uhkarohkea maalari on toteuttanut katolle **Herra Hakkaraisen**.

Aino Frilander

Kuva 1: Helsingin Sanomat 9.4.2016. Kulttuuriosion Toimittaja suosittelee -näyttelylistaukselle nostettu teos kuvaa hyvin sitä, kuinka katutaide on muuttunut tasa-arvoisemmaksi suhteessa perinteisiin taiteen esittämismuotoihin.

Vuonna 2015 HKL näkyi tiedotusvälineissä yhteensä 880 kertaa, joista Taidelinjaa käsiteltiin 84 uutisessa (Medianäkyvyyden analyysi 2016). Edellä oleva kertoo, että HKL sai tavanomaisen liikenteentuottajan roolin lisäksi mediajulkisuutta taiteen ansiosta. HKL:n taiteen mediajulkisuus on tässä suhteessa kiinnostavaa, sillä HKL ei ole perinteinen taideinstituutio. Tämä viestii julkisen taiteen uuden genren suosion kasvusta sekä siitä, että taiteen näkyminen taidekentän ulkopuolisen organisaation toiminnassa on median kannalta kiinnostavaa.

2.3 Taide ja kulttuuri osana organisaatioiden toimintaa

Taide ja kulttuuri näkyvät organisaatioissa usein kolmella tavalla: osana työympäristöä, osana työhyvinvointitoimintaa ja osana työtä. Työympäristön osana taide tarkoittaa usein työtilojen esteettisyyttä. Viihtyisyys ja esteettisyys auttavat työssä jaksamista ja lisäävät turvallisuuden tunnetta työympäristössä. Epäviihtyisä ympäristö puoles-

taan vaikuttaa työhön negatiivisesti kuluttamalla henkisiä voimavaroja. Osana työhyvinvointitoimintaa taide näkyy perinteisesti kulttuuriseteleiden, yhdessä koettujen taide-elämysten tai työyhteisön kulttuuri- ja taidekerhojen muodossa. Osana työtä taide on silloin, kun taidelähtöiset menetelmät otetaan mukaan organisaation normaaliin toimintaan. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2015.)

2000-luvun muutokset työelämässä ja tuotantotavoissa ovat luoneet organisaatioille uudenlaisia haasteita. Innovatiivinen toiminta vaatii luovuutta, esteettisyyttä ja elämyksellisyyttä, ja työympäristöt ovat muuttuneet monialaisiksi ja -kulttuurisimmiksi. Italialainen tieto- ja innovaatiojohtamisen professori Giovanni Schiuma on tutkinut taiteen mahdollisuuksia vastata organisaatioiden haasteisiin vahvistaa työelämän tuottavuutta, kestäväää kasvua ja hyvinvointia.

Schiuman mukaan taiteilla voi keveimmillään olla organisaatiossa viihdyttävä tehtävä – se voisi olla esimerkiksi stand up -koomikon show firman pikkujoulussa. Taide voi kuitenkin olla myös paljon muuta: se voi olla piristys tai kevennys arjen haasteiden keskellä; se voi tarjota uusia näkökulmia ja herättää ajatuksia sekä inspiroida toimintaan; se voi edistää esimerkiksi organisaation ympäristö- ja yhteiskuntavastuullista mainetta; se voi synnyttää viihtyisiä, luovia, stimuloivia ja ei-hierarkkisia ympäristöjä; sen keinoin voidaan tukea henkilöstön oppimista, ammatillista kehittymistä ja identifioitumista; se voi olla organisaatiolle taloudellinen sijoitus; sitä voidaan monin tavoin hyödyntää sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa ja verkottumisessa; kehittämisen työkaluna se voi olla keino toteuttaa muutosta ja myös käsitellä muutosta kokemuksellisesti. (Lehikoinen 2016, 9, 12–13.)

Taiteen näkyminen organisaation toiminnassa tuottaa usein hyötyä hitaasti ja välillisesti. Turun kauppakorkeakoulun ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen toteuttaman *Kulttuuriosaamisen merkitys kansalliselle kilpailukyvyllle* (KULTA) -hankkeen väliraportista käy ilmi erilaisia lisäarvoja, joita organisaatioiden ja kulttuuritoimijoiden yhteistyö tuottaa. Tällaisia ovat esimerkiksi *”julkisuuden, näkyvyyden ja tunnettuuden lisääminen”, ”myynninedistämisen ja markkinoinnin tehostaminen, uusien asiakasryhmien tavoittaminen”* sekä *”kulttuuri osana myynti- ja markkinointitoimintaa: asiakkaiden arvostava kohtelu asiakasuskollisuuden kasvattamisena”*.

Markkinoinnin kautta saadun hyödyn lisäksi KULTA-hankkeen asiantuntijat listasivat taiteesta saadun hyödyn näkyvän myös henkilöstöasioissa ja työhyvinvoinnissa sekä innovatiivisessa ja esteettisessä tuotekehittelyssä. (Kirveennummi 2003, 29–30, 38.)

Taide ja kulttuuri organisaation toiminnassa lisäävät tiimihenkeä ja avointa ilmapiiriä, mitkä puolestaan lisäävät työhyvinvointia. Taidetoiminta vaikuttaa positiivisesti myös esimerkiksi tiedonkulkuun, luovuuteen ja työntekijöiden esimiessuhteeseen sekä vähentää stressin kokemista. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2015.)

Monet taidemaailman ulkopuoliset yritykset, kuten Volvo sekä Bang & Olufsen ovat ottaneet taiteilijoita mukaan henkilöstökoulutukseen tai toiminnan suunnitteluun siten, että taiteen keinoin kehitetään tuotteita, palveluita ja muuta toimintaa voiton kasvattamiseksi (Naukarinen 2009, 36–37). Tällaisia työelämässä tapahtuvia taiteilijoiden hankkeita kutsutaan taiteellisiksi interventioiksi. Esimerkkeinä tällaisesta toiminnasta ovat taiteilijaresidenssit organisaatiossa, taiteilijoiden ohjaamat työpajat sekä erilaiset taideteot työyhteisössä ja -ympäristössä. (Lehikoinen, Pässilä, Martin, Pulkki 2016.)

Korkeasaaren eläintarha on mukana vuodesta 2014 Maaseudun Sivistysliiton järjestämässä *Paikan tuntu – paikan identiteetti* -hankkeessa, joka on osa laajempaa ympäristösivistyksellistä teemaa. Korkeasaaren kauan tyhjillään olleet karhulinnat otettiin projektissa käyttöön paikkasidonnaisen nykytaiteen näyttämöinä. Projektin koostuu näyttely- ja residenssihjelmissä. Korkeasaareissa on ollut residenssitaiteilijoita kahdenä kesänä eli vuosina 2014 ja 2015.

Markkinointipäällikkö Susanna Silvosen mukaan Korkeasaaren johdossa oltiin avoimia ajatukselle, että työyhteisöön saapuu ulkopuolisia kumppaneita tuottamaan eläintarhan teemaan liittyviä sisältöjä. Taiteilijoille annettiin aiheita, joita heidän toivottiin käsittelevän taiteessaan (esim. sukupuoli). Taiteilijoiden läsnäolo saarella on ollut antoisaa: residenssitaiteilijat ovat työskennelleet sujuvassa vuorovaikutuksessa eläintenhoitajien kanssa. Silvonen suosittelee taiteilijoiden ottamista mukaan työympäristöihin. Tärkeää on osata suhtautua taiteilijoihin avoimesti ja ilman ennakkoodotuksia. Organisaation sisäinen viestintä nouseekin tällaisessa yhteistyössä tärkeään rooliin, sillä henkilökunnan on ymmärrettävä taiteilijoiden rooli ja tehtävät osana työyhteisöä. (Silvonen 2015.)

Muutokset yhteiskunnassa lisäävät kulttuurin merkitystä arkipäivässä. Kuluttajat ostavat palveluita, ja kulttuuria sisältävät palvelut ovat yhä enemmän keskeisiä kulutuksen näkökulmasta. KULTA-hankkeen asiantuntijat pitävät totena väitettä ”Kulttuuri-

osaaminen on sekä yritysten että yhteiskunnan strateginen menestystekijä.” Muuttuvat arvot tulevat näkymään myös taloudessa, jossa sosiaalinen pääoma korostuu ja sen rakentumisessa kulttuuriosaaminen on keskeistä. (Kirveennummi 2003, 58–59.) Tulosten jatkuvuuden kannalta on merkittävää, että taide ja kulttuuri saadaan pysyvästi osaksi organisaation toiminnan rakenteita.

2.4 HKL osana Helsingin kaupunkia

HKL:n toimintaa ohjaa viraston tavoiteohjelma, joka valmistellaan Helsingin kaupungin strategiaohjelman mukaisesti. Vuosien 2016–2024 tavoiteohjelman valmistelu on käynnistynyt syksyllä 2015 ja se on valmistumassa toukokuussa 2016. Siinä määritellään HKL:n perustehtävän lisäksi muun muassa viraston arvot, tavoitteet ja keskeiset valinnat.

HKL:n arvoja ovat eettisyys, asiakaskeskeisyys sekä yhteisöllisyys. Eettisyyteen kuuluu muun muassa se, että toiminnan lähtökohta on yhteiskunnan edun mukaista. Asiakaslähtöisyyteen kuuluu asiakkaiden palautteiden kuuntelu ja huomioonottaminen sekä toiminnan kehittäminen niiden pohjalta. Yhteisöllisyyttä toteutetaan toimimalla positiivisesti ja ratkaisukeskeisesti niin asiakkaiden kuin kumppaneiden keskuudessa. Jokaisella työntekijällä on vastuu sekä omasta että lähityöyhteisön työhyvinvoinnista.

HKL:n tavoitteena on olla vuonna 2024 kaupungin paras liike helsinkiläisten elämänlaadun sekä kaupungin elinvoiman kehittäjänä. Tavoitteena on vahvistaa paikka helsinkiläisten sydämissä asiakaslähtöisenä turvallisten ja luotettavien liikennepalveluiden tuottajana. HKL haluaa olla myös arvostettu työnantaja, jonka henkilöstö voi hyvin.

HKL:n palvelulupaus on

- asiakkailleen: *”Luotettava ja turvallinen HKL tekee arjesta vaivatonta.”*
- omistajalleen: *”HKL tuo kaupunkiin sykkettä ja elinvoimaa sekä houkuttelee liikkumaan kestävästi.”*

- kumppaneille: *“HKL on reilu yhteispelaaja, jonka kanssa on tekemisen meininki.”* (HKL:n tavoiteohjelman 2016–2024 perusta 2016.)

Turvallisuuden edistäminen on yksi kaupungin perustehtävistä. Turvallisuus on kirjattu myös Helsingin kaupungin arvoihin. Turvallisuudesta puhuttaessa voidaan puhua myös ns. hyvinvointiturvallisuudesta, mikä tarkoittaa turvallisuushkien ennaltaehkäisyä. Helsingissä turvallisuus ja sen takaaminen eivät ole pelkästään kaupungin harteilla: turvallisuuden takaamiseksi tehdään laajaa yhteistyötä muiden viranomaisien, kuten poliisin sekä kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Uusinta turvallisuussuunnitelmaa tehtäessä kuntalaisille suoritettiin kysely, mitkä kaikki asiat huolestuttavat asukkaita. Perinteisten turvallisuushkien, kuten rikollisuuden ja liikenneturvallisuuden lisäksi kuntalaiset vastasivat viihtyisyyden huolestuttavan heitä. Viihtyisyyden yhteydessä mainittiin mm. valaistus, siisteys ja kunnossapito. (Helsingin kaupungin turvallisuussuunnitelma 2015.)

Matkustajat kokevat metron turvattomaksi paikaksi matkustaa (HSL:n asiakastytyväisyystutkimus 2015). Metroliikenteen matkustajien turvallisuuteen ja erityisesti turvallisuudentunteeseen pyritään vaikuttamaan peruskorjaamalla metroasemia, jotta niiden viihtyisyys lisääntyisi. Myös henkilökunnan läsnäoloa pyritään nostamaan. Lisäksi liikennevälineisiin suunnitellaan lisää kameravalvontaa, jotta matkustajien ja henkilökunnan turvallisuus olisi taattua. (Helsingin seudun joukkoliikenteen turvallisuusstrategia 2012–2016 2012.) Raideliikenteen asemanseutujen viihtyisyyden parantaminen on kirjattu myös Helsingin strategioihin: asukkaiden toivotaan ottavan vastuuta lähiympäristöstään ja kaupungin puolestaan vahvistavan näitä mahdollisuuksia. Taiteen näkymistä kaupunkiympäristössä halutaan vahvistaa prosenttiperiaatteiden mukaisesti. (Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013.)

Turvallisuusseikkojen huomioon ottaminen jo rakentamisen ja korjaamisen suunnitteluvaiheessa todetaan taloudellisesti kannattavaksi toiminnaksi, vaikkakin ne hetkellisesti nostavat kustannuksia. On havaittu, että turvalliseksi koettu elinympäristö estää ilkeävaltaa ja häiriöitä ja näin ollen myös pitkällä aikavälillä ilkeävalta johtuvat korjauskustannukset pienenevät. (Kaupunkien turvallisuusohjelma 2010, 35.)

Helsinki haluaa olla hauska kulttuurikaupunki, jossa on tilaa erilaisille tapahtumille ja niiden järjestäminen on helppoa ja ongelmaton. Uudenlaisen kaupunkikulttuurin toivotaan samalla toimivan vetovoimana, jotta kaupunkiin saadaan uusia asukkaita, matkustajia ja työpaikkoja. Ravintolapäivä on ehkä tunnetuin esimerkki Helsingin omaleimaisesta kaupunkikulttuurista, jonka kehittymistä kaupunki haluaa tukea.

Kaupunki haluaa jalkauttaa kulttuurin kaupunkiympäristöön niin, että entistä useampi saavuttaa tarjonnan: kulttuurin toivotaan näkyvän ja kuuluvan kaupungissa. Myös kaupungin asukkaiden toivotaan myös hyödyntävän julkista kaupunkitilaa tilapäisesti järjestämällä erilaisia tapahtumia. (Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013.)

3 MENETELMÄT

Pääasiallisina menetelminä opinnäytetyössämme olemme käyttäneet havainnointia, kyselyjä, benchmarkkausta sekä haastatteluja, joita käsittelemme seuraavissa luvuissa. Lisäksi olemme keskustelleet ja työstäneet aihetta keskenämme niin tapaa- misissa kuin verkon välityksellä. Olemme luonnollisesti käyneet keskusteluja ja mieli- piteen vaihtoja HKL:n henkilökunnan kanssa sekä vierailleet heidän seurassaan muun muassa metroasemilla. Opinnäytetyömme perustuu pitkälti käytännön koke- mukseen Taidelinjan tuotantotehtävissä, ja havainnointi on ollut luonnollinen osa työ- tämme alusta saakka.

3.1 Havainnointi

Havainnointi eli observointi on tutkimustapa, jolla saadaan ihmisen käyttäytymiseen liittyvää tietoa ja materiaalia. Se sopii erityisesti tehtäviin, joissa tutkitaan yksilöiden toimintaa ja keskinäistä vuorovaikutusta. Tutkimuksellinen havainnointi on systemaat- tista tarkkailua – ei satunnaista asioiden katselua. Havainnointi tuottaa itsenäisiä tut- kimustuloksia, mutta usein sitä käytetään kyselyjen ja haastattelujen tukena ja lisänä. Havainnoinnin avulla voidaan siis vahvistaa muulla tavalla tehtyjä tutkimuksia. Jos-

kus asia voi olla myös toisin päin: havainnoinnin jälkeen innostutaan tutkimaan asiaa kyselyiden avulla.

Organisaatioissa ja erilaisissa yhteisöissä havainnoinnista ja materiaalin keräämisestä sovitaan ennakkoon yleensä kyseisen paikan johdon kanssa. Havainnoijan rooli on hyvä selvittää hyvissä ajoin ennen työhön ryhtymistä. Julkisilla paikoilla ei tarvita lupaa havainnointiin, mutta havainnoinnissa on syytä noudattaa hyviä tapoja. Monesti havainnoija osallistuu itse aktiivisesti tutkittavaan toimintaan.

Havainnoinnin on syytä olla järjestelmällistä ja kohdistua ennalta määrättyyn joukkoon. Havaitut asiat dokumentoidaan joko kirjaamalla ne muistiin, valokuvaamalla tai videoimalla. Erityisesti ilmeet, eleet, asennot, taputukset, sormien naputukset, liikehinnät yms. ovat usein dokumentoinnin kohteina. Mikäli havainnoitsija ei voi kirjata kaikkia havaintojaan heti muistiin, on suositeltavaa tehdä se niin pian kuin mahdollista. Joskus havainnoija voi olla emotionaalisesti niin syvällä tutkimustilanteessa, että havainnoinnin objektiivisuus kärsii: tällaisissa tapauksissa esimerkiksi video toimii erinomaisena apuvälineenä palauttamaan tapahtuman todellisen luonteen tutkijalle. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2009, 103–105.)

Opinnäytetyömme havainnointi perustuu pääasiallisesti Taidelinjan tapahtumiin, joissa olimme mukana vuoden 2015 aikana. Olemme pitkin vuotta havainnoinneet ja kirjanneet ylös käymiämme keskusteluja yleisön kanssa. Olemme havainnoinneet myös nonverbaalista ilmaisua, kuten ilmeitä ja eleitä. Osa havainnointimateriaalista on kerätty valokuvaamalla ja videoimalla.

Osallistuimme myös maaliskuussa 2016 Taidesäätiö Pro Arten järjestämälle IHME-nykytaidefestivaalin Ratikkasoittajien kiertueelle yleisötyöntekijän roolissa. Kyseessä oli tšekkitaitelija Kateřina Šedán IHME-teos, johon osallistui 32 muusiikkia ja 20 yleisötyöntekijää. Teoksen esiintymisareenana olivat Helsingin raitiovaunut. Yleisötyöntekijänä pääsimme aitiopaikalta seuraamaan Helsingissä 16.–19.3. kiertäneitä ratikkasoittajia sekä raitiovaunujen yleisöä. Teoksessa muusikot soittivat päivien aikana noin 300 tuntia musiikkia ratikoissa ja se tavoitti noin 24 000 matkustajaa. Havainnointimenetelminä käytimme keskustelujen ja yleisen tunnelman raportointia, valokuvausta sekä videointia.

3.2 Kyselyt

Kyselyä käytetään useimmiten sellaisissa tutkimuksissa, joiden aihealue on ennalta tunnettu, mutta kyselyllä halutaan varmistaa asia. Usein kyselyllä tehdään joko alkukartoitusta kehitettävään asiaan tai saavutettujen tulosten arviointiin. Kyselyjä tehdään enimmäkseen joko paperisella tai sähköisellä lomakkeella. Paperilomakkeiden tiedot viedään sähköiseen järjestelmään jälkikäteen.

Ennen kyselylomakkeen laatimista on tutkittava asia oltava hyvin selvillä. Kysymysten tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman luotettavia. Kyselyihin liittyy tiettyjä perusasioita, jotka tekijän on tunnettava. Tällaisia ovat muun muassa saatekirje, joka selittää tutkimuksen syyn tai aiheen, vastausajan, vastaajan anonymiteetin, mihin tietoja käytetään ja kuka tietoja käsittelee. Kyselyn lähettäjän yhteystiedot ja etukäteiskiihtokset kyselyyn osallistuneille ovat yhtä tärkeitä asioita kuin itse kysymykset.

Myös analysointiin on syytä perehtyä ennen kyselyn teon aloittamista. Analysointivaiheessa kyselyn tulokset yleensä muutetaan selkeästi mitattaviksi muuttujiksi. Tärkeää on määritellä tutkimuksen kohteena oleva perusjoukko tai selvittää, miten otokseen on päädytty. Vastauksia analysoitaessa on tärkeää kertoa kyselyn tulosten luotettavuudesta. (Ojasalo ym. emt., 41.)

Opinnäytetyötämme varten teimme kolmenlaisia kyselyitä: HKL:n asiakkaille, taiteilijoille ja yhteistyökumppaneille sekä HKL:n työntekijöille suunnattuja. Asiakaskyselyssä halusimme selvittää mielipiteitä ja kokemuksia Taidelinjasta sekä taiteesta ja kulttuurista joukkoliikenteessä. Tutkimusmenetelmänä oli internetpohjainen asiakaskysely, jota jaettiin joulukuussa 2015 HKL:n ja Taidelinjan internetsivuilla sekä sosiaalisessa mediassa. Vastauksia kyselyyn saatiin 160 kappaletta.

Taiteilijoille ja yhteistyökumppaneille suunnattu kysely toteutettiin myös sähköisenä ja se jaettiin sähköpostitse Taidelinjan projektien vastuuhenkilöille tammikuussa 2016. Kaiken kaikkiaan yhdyshenkilöitä oli 60, joista tasan puolet vastasi kyselyyn. Heistä reilut 70 % oli taiteilijoita ja vajaat 30 % yhdyshenkilöitä. Kaikkia osallistuneita taiteilijoita ei kyetty tavoittamaan kyselyä varten, sillä Taidelinjaa oli toteuttamassa arviolta

lähes 1 000 taiteilijaa tai taideprojektiin kuuluvaa. Tarkkaa osallistujamäärää on vaikea saada, sillä yhdyshenkilöt ilmoittivat usein hankkeessa mukana olleet arvioina. Taiteilijoilta ja yhdyshenkilöiltä kysyttiin muun muassa, kuinka HKL oli onnistunut projektissa ja mitä kehitettävää vastaajat näkivät tuotannollisissa prosesseissa.

Kolmas eli HKL:n henkilökunnalle suunnattu kysely tehtiin niin ikään internetpohjaisena maaliskuussa 2016. Se oli avoin internetkysely, johon tuli kaiken kaikkiaan 22 vastausta. Halusimme kartoittaa työntekijöiden kokemuksia taiteesta joukkoliikenteessä sekä heidän näkemyksiään ja mielipiteitään siitä, hyötyykö HKL jotain järjestäessään ydintehtävänsä lisäksi myös kulttuuripainotteista ohjelmaa.

3.3 Benchmarkkaus

Benchmarkkaus (engl. benchmarking, suom. vertailukehittäminen) on kulttuurialalla paljon käytetty toimintatapa, jossa vertaillaan omaa kehittämisen kohdetta toisen, yleensä hyväksi havaitun toimijan tekemiseen. Ideana on hyödyntää toisten kokemusta ja oppia benchmarkattavalta. Kaikki tavat eivät ole suoraan monistettavissa, vaan niitä saatetaan joutua soveltamaan omaan toimintaan sopiviksi.

Yleisimpiä benchmarkkaustapoja on tehdä vierailu yritykseen tai organisaatioon, jonka toiminnasta ollaan kiinnostuneita. Benchmarkkaukseen on hyvä valmistautua huolellisesti, miettiä omia kehittämiskohteitaan sekä tutustua vierailun kohteen toimintaan mahdollisimman hyvin ennakolta sekä hahmotella valmiiksi kysymyksiä, joihin haluaa saada vastauksia. Benchmarkkauksen anti on yleensä parempi kuin pelkän perinteisen yritysvierailun. (Ojasalo ym. emt., 44, 163.)

Käytimme benchmarkkausta tutkimusmenetelmänä tutustumalla lokakuussa 2015 Kööpenhaminan metron eli Metroselskabetin vuonna 2011 aloittamaan Byens Hegn-projektiin, (engl. Cool Construction). Kööpenhaminan metroa laajennetaan ja kaupunkiin rakennetaan 21 uutta metroasemaa. Kaupunkia ympäröi yli kuusi kilometriä rakennustyömaa-aitoja, joista puolet on omistettu taiteelle. Vuosittain taideprojekteja toteutetaan reilut 100 kappaletta, ja niitä varten on varattu noin 200 000 euroa. Rahoitus saadaan mainostuloista, sillä aitoihin on myös sisällytetty mainospaikkoja.

Osa projekteista on pidempikestoisia ja osa lyhyempiä. Tärkeänä mukaan pääsyn valintakriteerinä on pidetty yhteisöllisyyttä ja paikallisuutta sekä erityisesti sitä, miten projekti elävöittää urbaania tilaa. Mukana taideprojektissa on ollut esimerkiksi koulu- luokkia ja päiväkotilapsia. Projektilla on haluttu tuoda elämää talojen ja rakennustyö- maiden aitojen väliin. Tavoitteena on, että ihmiset konkreettisesti pysähtyvät ja kes- kustelevat keskenään. Taiteen halutaan myös lisäävän turvallisuuden tunnetta sekä nostavan paikallista identiteettiä naapuruston ja taiteilijoiden panoksella. Lisäksi tai- teen katsotaan parantavan rakentamisesta kärsivien liikkeenharjoittajien toimeentu- lon turvaamista. Kööpenhaminassa haluttiin myös, että matkailijat eivät kaikkoo pit- kän rakentamisen aikana. Siinä on onnistuttu: kaupungissa vierailevat kuvaavat in- nokkaasti rakennustyömaiden aitoja. Ennen kaikkea projekti lisää Metroselskabetin imagoa. Samalla sosiaalisessa mediassa maailmalla leviävät kuvat vahvistavat kau- pungin imagoa. Metroselskabetissa on vakuutettu projektin aikana, että taide muut- taa kaupunkia ja tukee ihmisten turvallisuuden tunnetta.

Vaikka Kööpenhaminainen taideohjelma on sidottu rakentamiseen ja on väliaikaista, olimme kiinnostuneita erityisesti siitä, kuinka turvallisuutta ja viihtyvyyttä on lisätty tai- teen avulla. Mielenkiintomme kohteina oli myös yhteisöllisyyden lisääminen asukkai- den kesken, kaupunkibrändin ylläpitäminen sekä yleisesti metron imagon parantami- nen. Olimme kiinnostuneita myös tuotantopuolen tavoista toimia. Näimme Kööpen- haminan projektissa tiettyä samankaltaisuutta Taidelinjan kanssa ja uskomme, että monet Tanskassa esiin tulleet näkökulmat ovat tulevaisuudessa sovellettavissa myös Helsinkiin.

3.4 Haastattelut

Haastattelut ovat yksi käytetyimmistä menetelmistä tutkimuksissa ja kehittämistöissä, ja niitä käytetään usein rinnakkain muiden menetelmien kanssa. Haastatteluiden avulla voidaan saada tutkittavasta asiasta syventävää ja tarkentavaa tietoa. Ennen työhön ryhtymistä on valittava tilanteeseen sopiva haastattelumenetelmä.

Yleisesti haastattelut voidaan jakaa strukturoituun haastatteluun, teemahaastatteluun, syvähaastatteluun ja ryhmähaastatteluun. Strukturoitu haastattelu muistuttaa kyselyä, ja se toteutetaan usein lomakepohjaisena. Teemahaastattelussa kysymykset on suunniteltu etukäteen, mutta sanamuodot ja kysymysten järjestys voivat vaihdella tilanteen mukaan. Samaan aiheeseen liittyvien haastatteluiden kysymyksiä voidaan muokata, mikäli aiemmissa haastatteluissa on noussut esiin uusia merkittäviä asioita. Syvähaastattelusta käytetään myös nimitystä avoin haastattelu. Se lähentelee enemmänkin keskustelua ja sitä käytetään usein tilanteissa, joissa halutaan selvittää haastateltavan todellisia ajatuksia. Ryhmähaastattelu puolestaan koostuu nimensä mukaisesti ryhmästä, joka keskustelee annetusta teemasta haastattelijan ohjaamana. Sen etuna on, että samalla kertaa saadaan useiden henkilöiden ajatuksia ja mielipiteitä esiin.

On suositeltavaa äänittää haastattelu, jotta kaikki keskustellut asiat saadaan sanatakkasti muistiin. Äänittäminen vapauttaa haastattelijan keskittymään tilanteeseen ja tarkkailemaan myös haastateltavaa. Useimmiten haastattelut litteroidaan, etenkin, jos haastatteluista on tarkoitus tehdä tarkkaa analyysiä. (Ojasalo ym. emt., 41, 95–96.)

Teimme opinnäytetyötämme varten neljä eri haastattelua, jotka olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Ne sisälsivät ennakkoon mietittyjä kysymyksiä, mutta kysymysten järjestys saattoi vaihtua esimerkiksi tilanteessa, jossa haastateltava otti itse asian puheeksi jo ennen varsinaista kysymyksen esittämistä. Osa haastatteluista piti sisällään myös keskustelua aiheesta. Halusimme haastattelujen avulla varmistusta tiettyihin kysymyksiin. Samoin olimme kiinnostuneita vastaajien henkilökohtaisista näkemyksistä, jotka tosin myös edustivat kulloinkin kyseessä olevan organisaation näkökantoja.

Haastattelimme työtämme varten HKL:n palvelukehityspäällikkö Elina Maunukselaa, turvallisuuspäällikkö Jyri Kaislaa sekä asiakaspalveluvastaava Sanna Hagbergiä. Haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna HKL:n hallinnon toimitiloissa 6.4.2016. Seuraava haastateltava oli 8.4.2016 Helsingin suomenkielisen työväenopiston rehtori Taina Saarinen. Keskustelu käytiin työväenopiston Opistotalolla. Lisäksi haastattelimme Helsingin kulttuurikeskuksen kulttuurijohtajaa Stuba Nikulaa kulttuurikeskuksen toimitiloissa 14.4.2016 sekä Helsingin rakennus- ja ympäristötoimen apulaiskau-

punginjohtajaa Pekka Sauria 15.4.2016 kaupungintalolla. Kaikki haastattelut äänitettiin. HKL:n ja työväenopiston haastattelut litteroitiin kokonaan ja kulttuurikeskuksen sekä keskushallinnon haastattelut litteroitiin osittain.

4 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyön tuottamia tuloksia. Analysoimme eri menetelmillä saamaamme tietoa ja kokosimme syntyneet tulokset asiakokonaisuuksiksi, jotka perustuvat opinnäytetyölle asettamiimme tavoitteisiin.

4.1 Taiteen ja kulttuurin hyöty HKL:lle

Helsingin kaupunki rohkaisee virastoja toteuttamaan oma-aloitteisesti sellaisia hankkeita, jotka tuovat lisäarvoa viraston perustoiminnalle (Sauri 2016b). HKL on osoittanut edistysellistä ajattelua ja toimintaa jo aiemmalla taiteen ja kulttuurin läsnäololla ja on selkeästi kiinnostunut tekemään näin myös jatkossa.

Suurin ja näkyvin hyöty taiteesta ja kulttuurista on se, että se vaikuttaa positiivisesti HKL:n imagoon. Vuonna 2015 lähes 10 % viraston mediajulkisuudesta koski taidetta ja kulttuuria. Kaikki taiteeseen liittyvä uutisointi oli joko neutraalia (69 %) tai positiivista (31 %), mikä kertoo taiteen luovan myönteistä mielikuvaa HKL:stä. Myönteistä uutisointia saivat Hakaniemen Yllätyskauppa, Kirjastometro, Runoja raiteilla sekä HKL:n 70-vuotisjuhlan kunniaksi Arkadiankadulla järjestetty ratikkatapahtuma. Myös äitienpäivän Ruusuratikka ja Katulavatanssit Goes Raiteilta saivat myönteistä huomiota. Kielteistä näkyvyyttä ei ollut lainkaan.

Eniten Taidelinjasta uutisoitiin Helsingin kaupungin verkkosivuilla. Printtimediassa suurin näkyvyys oli Helsingin Sanomissa sekä Metro-lehdessä. Taidelinjasta uutisoitiin yhteensä jopa 34 eri verkkojulkaisussa. Uutisointia oli myös pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa sanomalehdissä kuten Savon Sanomissa, Turun Sanomissa, Ilkassa

ja Kalevassa. (Medianäkyvyyden analyysi 2016.) Näin ollen taiteen avulla on mahdollista saada myönteistä näkyvyyttä pääkaupunkiseudun lisäksi ympäri Suomea.

Tekemämme Taidelinjaa koskeva asiakaskysely osoitti, että taiteen koettiin piristävän ja elävöittävän kaupunkia – etenkin yllättävässä paikassa nähtynä. Sen sanottiin ilahduttavan ihmisiä tuomalla väriä varsinkin syksyn ja talven harmauteen ja pimeyteen. Taide-elämysten uskottiin myös tuovan positiivista viestiä kaupungistamme Helsinkiin saapuville turisteille. Taide toi mukanaan positiivisia ajatuksia, voimaannuttavia elementtejä, terapeutin ja pedagogisen roolin, myönteisiä tunteita ja jopa kiitollisuutta. Pieni osa yleisöstä oli sitä mieltä, että taiteen tulisi pysyä perinteisissä paikoissa ja että kulttuuritapahtumat häiritsivät heidän liikkumistaan kaupungissa. Silti yleisön selkeä toive oli, että HKL järjestäisi taidetta ja kulttuuria joukkoliikenteeseen jatkossakin.

Kuvat 2 ja 3: Asiakaskyselyn mukaan taide joukkoliikenteessä koettiin vastapainona sosiaalisen median pinnallisuudelle.

Asiakaskyselyn tulokset kertoivat, että taidetapahtumien katsottiin tuovan turvallisuuden tunnetta asemille. Ympäristön siisteys, valo ja yleinen tunnelma vaikuttavat suuresti ihmisten turvallisuuden tunteeseen. Taidetapahtumien sanottiin myös lisäävän yhteisöllisyyttä ja saavan monet matkustajat keskustelemaan keskenään. Tämä vastaa HKL:n tavoitteisiin olla luotettava ja turvallinen asiakkaan näkökulmasta ja houkuttella liikkumaan kestävästi. On mahdollista, että yhä useampi kaupungissa liikkuva valitsee joukkoliikenteen yksityisautoilun sijaan, jos liikennevälineet ja asemat koe-

taan turvallisiksi ja viihtyisiksi. Mikäli matkustajien määrä kasvaa, voi se parhaimmillaan merkitä liiketaloudellista hyötyä.

Taiteen ja kulttuurin näkyminen arjen ympäristöissä lisää ihmisten tyytyväisyyttä elämään ja olosuhteisiinsa. Taidelähtöisellä toiminnalla voidaan lisätä yhteisöllisyyden tunnetta, tasa-arvoa ja ihmisten välistä kohtaamista. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2015.) Havainnointiin liittyvät tuloksemme yhteisöllisyydestä ovat hyvin samanlaisia kuin asiakaskyselyyn vastanneiden mielipiteet: taide saa ihmiset keskustelemaan keskenään. Monet sanoivat, että olo oli kuin ulkomailla ja että musiikki ratikassa oli hyvin epäsuomalaista. IHME -festivaalin Ratikkasoittajien kyydissä yleisön suusta kuului:

Me alettiin jutella keskenämme – musiikki toimii.

Ei ennen voinut puhua ratikassa, kun ne luuli, et oot hullu.

Me suomalaiset ollaan niin juroja juttelemaan. Tää musiikki jotenkin rentouttaa meidät. Ehdottomasti.

Nyt hymyilyttää minuakin. Normaalisti ratikassa olen kuin mörökölli.

Tämä musiikki saa minut löpöttelemään, olo on kuin olisi juonut hyvää viiniä. (Asiakaspalautteiden vastauksia)

Havainnoidessamme eri tapahtumissa, ihmiset tulivat usein kiittämään ja kommentoimaan. Hyvin yleinen toive oli, että kaupunki järjestäisi lisää vastaavaa. Lokakuussa Waka waka -tanssitapahtumassa Rautatieaseman Kompassitasanteella yleisö kommentoi tapahtumaa:

Suomi on muuttunut. Ihmisten pitää tajuta, että me tarvitaan tällaista. Muutos on väistämätön. (Mies n. 35 vuotta)

Seuraavan jutun voisi järjestää jo kuukauden kuluttua. Miksei voisi olla joka kuukausi jotain tällaista? Suomessa on paljon yksinhuoltajia, jotka eivät voi lastensa takia lähteä ulos tanssimaan. Tää on hyvä paikka viettää aikaa. Suomi tarvitsee tällaista. (Mies n. 40 vuotta)

Yleisöpalautteiden perusteella voi todeta, että yleisö suhtautuu kaikin puolin myönteisesti HKL:n taideprojekteihin. Julkisen palvelun tarjoajana kannattaa hyödyntää täl-

laista taidemyönteistä imagoa. Monet yleisöstä olivat sitä mieltä, että taide liikennevälineissä voisi olla jopa Helsingin matkailuvallti.

Kuvat 4 ja 5: Matkustajat haluavat kuulla musiikkia joukkoliikenteessä.

Helsingin kaupungilla on periaate, että töhrittyjä metro- ja raitiovaunuja ei laiteta liikenteeseen vaan ne pestään ennen ajoa. Tämä on aiheuttanut tilanteita, joissa on ollut pulaa kalustosta. (Sauri 2016a.) Myös metroasemilla HKL joutuu toistuvasti siistimään töhrittyjä pintoja. Taiteen avulla HKL:n on mahdollista vaikuttaa turvallisuudentunteen lisäksi yleiseen viihtyisyyteen ja sotkemisesta koituviin kustannuksiin. Public Art Online -sivuston julkaisema Federico Curan kirjoittama artikkeli *Art in Transit Brings Benefits Beyond Mere Beauty* nostaa esiin huomion siitä, että paikkoihin, jotka joutuvat töhrimisen kohteiksi kannattaa sijoittaa taidetta. Tutkimusten ja kokemusten mukaan seinille ja tiloihin, joissa on taidetta, ei synny töhryä siinä määrin kun tyhjiille ja yksivärisille pinnoille. (Cura 2001.)

Espoossa elävöitettiin vuosina 2014 ja 2015 Matinkylän vanhaa ostoskeskusta graffititaiteella. Osana MatinFest-tapahtumaa olleeseen projektiin osallistui sekä ammattitaiteilijoita että aktiiviharrastajia. Maalatut seinät ovat saaneet olla rauhassa ilkeillä ja töhryiltä. Graffiteihin sijoitetut muutama tuhatta euroa on saanut aikaan kym-

menkertaiset säästöt. Lailliset graffititeokset ovat vähentäneet ostoskeskukseen kohdistunutta ilkivaltaa niin merkittävästi, että Matinkylän Liikekiinteistön hoitovastiketta on pystytty laskemaan vuodelle 2016. Lisäksi Matinkylän graffitit ovat saaneet poikkeuksellisen paljon kiitosta – etenkin alueen varttuneemmalta väestöltä. (Peltokorpi 2016.)

Conventional construction fence

Vandalism, unsolicited posters, decay
Passive barrier
Unwelcome neighbor
Business life is challenged

Byens Hegn – Cool Construction

Urban art and installations
Local resource
Better neighbour
Business life is sustained

Kuva 6: Konkreettinen osoitus siitä, miten taiteella voidaan vaikuttaa ympäristön viihtyvyyteen ja vähentää ilkivallan riskiä.

Kööpenhaminassa käynnissä olevan metron laajennuksen myötä kaupungissa on kilometreittäin rakennustyömaan aitoja, jotka ovat otollinen kohde ilkivallalle sekä luvattomille töhryille ja laittomille julisteille. Sotketut aidat puolestaan luovat väistämättä turvallisuuden tunnetta asukkaisiin. Kööpenhaminassa on panostettu paikallisen turvallisuudentunteen lisäämiseen taiteen avulla. 92 % rakennustyömaa-aitojen naapurustossa asuvista on ilmoittanut olevansa iloisia siitä, että aidat on koristeltu tai-

teel-la. Tanskan kulttuuriministeri Marianne Jelvedin mielestä maalatut aidat ovat tehneet Kööpenhaminasta hauskemman paikan.

Uskon ja toivon, että kaupungin aidat voivat olla mallina muille hankkeille – ja kehotan kaikkia yrityksiä ottamaan vastuun siitä, että taide tulee ulos sinne, missä kansalaiset ovat. (Metrohegn er Byens Hegn 2014, 87.)

Kuva 7: "Tällaiset hetket ovat elämisen arvoisia." (Yleisöpalautte Ratikkasoittajien kierroksella)

Haastattellessamme HKL:n turvallisuuspäällikköä ja palvelukehityspäällikköä selvisi, että HKL on kiinnostunut taiteen näkymisestä myös viraston erilaisissa työympäristöissä. Tällöin taidetta ei tuotaisi vain HKL:n asiakkaille, vaan se olisi läsnä myös työntekijöiden arjessa. Jotta taiteesta on todella hyötyä organisaatiolle, on se juuru-

tettava organisaation rakenteisiin (Lehikoinen 2016, 13). Parhaassa tapauksessa taide on läsnä organisaation toiminnassa ja päätöksenteossa ilman, että se on päälleliimattua tai täysin erillistä muusta toiminnasta. Tällaiseen organisaation sisäiseen taidetoimintaan sopivat esimerkiksi taiteilijaresidenssit virastossa sekä työhyvinvointiin tai toiminnan kehittämiseen liittyvät työpajat ja taidelähtöiset menetelmät. Taiteen ja kulttuurin avulla voi löytää vastauksia HKL:n tavoitteisiin työyhteisön yhteisöllisyydestä ja työhyvinvoinnin lisäämisestä.

HKL:n työntekijöille suunnatussa kyselyssä suurin osa vastaajista koki taiteen ja kulttuurin läsnäolon viraston toiminnassa hyvänä asiana. Kuitenkin osa vastaajista oli sitä mieltä, että taide ei kuulu liikennepalveluiden tuottajalle. Joillekin työntekijöille taiteesta oli koitunut haittaa ja tapahtumien koettiin hidastavan aikataulussa pysymistä sekä häiritsevän asiakaspalvelua. Jos taide näkyy HKL:n toiminnassa, on tärkeää, että kaikki työntekijät ymmärtävät, miksi näin tehdään. Työyhteisön pariin tuotu taide auttaa ymmärtämään taiteen merkityksen koko viraston toiminnalle.

Työntekijät sanoivat taiteen piristävän päivää ja saavan matkustajatkin hymyilemään. Kyselyn mukaan työntekijät näkivät taiteen tuomana hyötynä esimerkiksi sen, että metroasemat elävöityvät ja tulevat viihtyisämmiksi. Taide luo työntekijöiden mukaan HKL:stä positiivisen mielikuvan ja lähentää HKL:ää ja joukkoliikenteen käyttäjiä.

Taidelinjan kautta matkustajat/kaupunkilaiset pystyivät näkemään, että HKL ei ole pelkästään monotoninen, tylsä liikkumispalvelun tuottaja, vaan että HKL voi olla nuori, vauhdikas, luova ja dynaaminen.

Taide kuuluu mielestäni osaksi kaupunkia ja sen kulttuuria. Taiteen pitäisi olla kaikille avoimessa tilassa ja mieluiten maksutta mikä ei tietenkään raitioliikenteessä onnistu mutta kykenee tavoittamaan sellaista kansan osaa joka ei esim. museoissa ja näyttelyissä käy. Yhteistyö avartaa ja tekee mielestäni hkl:stä lähestyttävämmän ja avoimemman yhtiön. (Työntekijäkyselyn vastaus)

Ratikkasoittajien kiertueella ratikkakuskit kommentoivat muusikon ja yleisötyöntekijän saapumista vaunuun muun muassa näin:

Hyvä, hyvä, joo tiedän jutun. Hyvä, että tulitte. (Raitiolinja 4, kuski)

Käykää sisään vaan ja soittakaakin lujaa. (Raitiolinja 7A, kuski)

4.2 Taide ja kulttuuri osana HKL:n toimintaa ja joukkoliikennettä

Taide on näkynyt metroasemilla ennen Taidelinjavuotta pysyvinä teoksia, vaihtuvina näyttelyinä sekä katusoittajina. Tammikuun alussa kiersimme metroasemia yhdessä HKL:n kiinteistöpäällikön ja asiakaspalveluvastaavan kanssa ja esitimme heille ajatuksiamme, joita toivoisimme HKL:n jatkossa huomioivan. Tuloksena tästä katusoittajien paikkoja on jo lisätty. Paikat on tarkoitettu myös muille pienimuotoisille esityksille ja taideteoksille. Ehdotamme paikkojen merkitsemistä esimerkiksi tarroin ja niitä koskevien ohjeiden ja sääntöjen kirjaamista selkeästi HKL:n nettisivuille.

Vaikka kaduilla ei tarvitse lupaa soittamiseen, katsotaan asema-alueet kuitenkin osittain luvanvaraisiksi, koska ne ovat HKL:n aluetta. Metroasemilla soittavat katusoittajat sopivat soitosta käytännössä metroaseman vartijoiden kanssa. Olemassa oleva käytäntö, johon ei kuulu kirjallisia lupahakemuksia, vaikuttaa hyvältä apulaiskaupunginjohtaja Pekka Saurin mukaan. *“Se nyt vielä puuttuisi, että ruvettaisiin käsittelemään jotain lupia.”* (Sauri 2016b.) Katusoittoa ei voi sallia liikennevälineissä, sillä silloin soittaminen tulkitaan kerjäämiseksi. Haastatteluissa käytettiin jopa sanontaa *“ratikassa soittaja tulee iholle”*. Metroasemalla ohikulkijat voivat itse valita, lähestyvätkö he soittajaa ja lahjoittavatko he hänelle rahaa.

Helsingin Yliopiston ja Ruoholahden metroasemien vitriineihin tulisi luoda helppo tapa ehdottaa näyttelyä sekä varausjärjestelmä, joka palvelee niin taiteilijoita kuin yhteistyökumppaneita. Haastattelussa työväenopiston rehtori Taina Saarinen piti tärkeänä, että varaussysteemi on yksinkertainen ja selkeä. Hän nosti esille kaupungin varausjärjestelmä Varaamon. *“Jonkunlainen apps sinne taakse, kuinka varataan, mitä maksaa, millaisella aikataululla jne.”* (Saarinen 2016.)

Vitriineihin sopivaa taidetta koskevat ohjeet olisi hyvä koota HKL:n nettisivuille. Ehdotamme myös, että vitriineihin laitetaan näkyviin, kuka niitä hallinnoi ja mistä saa lisätietoja. Samoin ehdotamme, että näyttelytietoja varten luodaan yhtenäinen pohja, jossa on taiteilijan tiedot ja näyttelyn esittelytekstit. Ehdotus on osana työkalupakkia. Vitriinien ripustustekniikkaa täytyy kehittää ja yhtenäistää. Myös vitriinien siisteyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Asiakaskyselyssä ja haastatteluissa kysyimme, millainen taide sopii parhaiten joukkoliikenteeseen. Taidelinjavuonna tapahtumia oli paljon raitiovaunuissa ja metrovaunuissa. Myös Suomenlinnan lautalla järjestettiin esityksiä syyskuussa. Eniten yleisö toivoi asemille ja kulkuvälineisiin musiikkia, kuvataidetta, äänitaidetta ja runoutta. Lisäksi toivottiin tanssia, teatteria, performansseja, katutaidetta, lyhytelokuvia, perinnekäsityötaidetta, stand up -esityksiä ja valotaidetta.

Suomenlinnan lautalle sopivat hyvin pienimuotoiset performanssit ja etenkin lapsiperheille suunnatut musiikkiesitykset. Niiden järjestäminen kannattaa kuitenkin ajoittaa turistikauden ulkopuolelle, sillä kesäaikaan lautat ovat ruuhkaisia. Raitiovaunuissa suurta suosiota saavutti esimerkiksi Helsinki-päivänä kiertänyt kulttuuriratikka, jossa taiteilija esitti Helsinki-aiheisia runoja ja mietelmiä useilla kielillä. Kierroksia tehtiin kolme kappaletta, ja paljon halukkaita jäi pysäkeille, koska vaunuun ei yksinkertaisesti mahtunut. Myös Maiju Ahlgrenin matkustajille jakamat kunniamerkit saivat myönteistä huomiota. Metron esiintymisistä erityistä kiitosta sai Suomalaisen barokkiorkesterin Bach-konsertti.

Kuvat 8 ja 9: Runoesitykset raitiovaunuissa ja lastenteatteri Suomenlinnan lautalla osoittautuivat yleisön vetonauloiksi.

Haastateltavamme olivat sitä mieltä, että yleisesti kukaan ei mene ratikkaan taiteen takia. Havaintomme on kuitenkin päinvastainen: yllättävän moni hakeutuu arkipäiväiseksi koettuun ratikkaan tai metroon, jos tietää, että siellä tapahtuu jotain erityistä. Ongelmallista sen sijaan on taide-esitysten aikatauluttaminen liikkuvassa kulkuneu-

vossa. Yksittäiset taide-esitykset, kuten runot, sopivat erinomaisesti puolityhjiin alkutilan vaunuihin: kesällä ne saavat aistit heräämään ja talven pimeydessä aiheuttavat serotoniiniryöppyjä matkustajille.

Taiteilijakyselyssä kommentoitiin yleisöltä saatua palautetta näin: *“Liikuttuneita ilmeitä, kiitollisia sanoja, hyvää väreilevää ilmapiiriä.”* Ainoa negatiivinen asiakaskyselyn vastaus kuului: *“Aamulla metrossa hanurinsoittaja pistää mielen matalaksi.”*

IHME-päivien Miten koin IHME-teoksen? -puheenvuorossa kriitikko Otso Kantokorpi huomautti siitä, että moni toivoo hiljaisuutta matkustaessaan ratikassa ja sekin on täysin hyväksyttävää (Kantokorpi 2016). Sama asia kävi ilmi haastatteluissa sekä asiakkaille ja työntekijöille suunnatuissa kyselyissä. Yleisö toivoo, että erityisesti kulkuvälineissä matkustajia ei osallisteta väkisin ja että jokaisella on mahdollisuus olla rauhassa ja valita, osallistuuko taideohjelmaan vai ei.

Suosittellemme HKL:ää panostamaan pysyviin teoksiin ja asemien yleisilmeeseen. Metroasemien korjausten yhteydessä HKL on toiminut prosenttiperiaatteen mukaisesti, mutta yksittäisten teoshankintojen kohdalla on ollut myös ongelmia sen suhteen, miten teos sopii itse tilaan. Kokonaisuuden kannalta toimiva ratkaisu voi olla käyttää taiteilijaa suunnittelutiimissä sisäisenä asiantuntijana (Pulkinen, Hannus 2015, 32). Myös lyhytaikaiset teokset voivat olla infraympäristöön tuotua taidetta, kuten valo- tai ääni-installaatioita. Haastateltavat ehdottivat raitiovaunuihin ja metroon kuuloaistiin perustuvaa lyhytkestoista taidetta. Asiakaskyselyssä nousi ehdotuksia äänitaiteesta, joka sisältää linnunlaulua, metsän huminaa ja aaltojen ääntä.

Niin asiakkaat, haastateltavat kuin työntekijät ehdottivat värikkäitä asemia, joilla on persoonallinen ja siisti yleisilme. Lisäksi asemien toivottiin olevan tunnistettavia.

En nyt tiedä mitä tähän pitäisi vastata mutta metroasemat voisivat olla yhtä siistini näköisiä kun tukholman metroasemat jokainen helsingin metroasema voisi olla jatkossa eri värinen nii olisi paljon pirteämpi ja mukavampi ootella metroa nyt metroasemilla ei oo paljo mitää kateltavaa kun oottaa metroa ja tuijotella tyhjiä seiniä tukholman metroasemilla on sentää jotain taidetta ja värikkäät metroasemat nii voisi olla myös helsingin metroasemilla myös. Kampin metroaseman seinät voisi olla esim kirkkaan punaiset kun kampin logo on punainen ja sitte vaikka rautatieaseman metroaseman seinät vaikkapa kirkkaan vihreitä kun vr on nykyää vihreän värinen kyllä tulisi paljon pirteemmän näköset metroase-

mat jos olisi vähän värikkäämpiä minun mielestäni tämä voisi olla hyvä idea?
(Asiakaskyselyn vastaus)

Helsingin metro on jo yli 30-vuotias. Vaikka asemia on kunnostettu vuosien saatossa, on etenkin radan itäpäässä paljon epäsiisteyttä ja tuhrittuja kohtia, jotka heikentävät asemien viihtyisyyttä. Kun Länsimetro ja sen ensimmäiset kahdeksan uutta asemaa kolmestatoista avautuvat elokuussa 2016, tulee useiden Helsingin pään metroasemien ankeus todennäköisesti korostumaan. Myyrmäessä osattiin ennakoida Myyrmäen aseman ja Kehäradan uusien asemien synnyttämä kontrasti. Myyrmäki nosti profiiliaan yhteisötaiteen avulla ja nousi kiistatta yhdeksi maamme tunnetuimmista juna-asemista.

HKL on pyytänyt meitä miettimään myös Pohjois-Haagan asemaa osana tätä työtä. Pohjois-Haagan asema on osa Kehärataa – kolme asemaa ennen Myyrmäkeä. Myyrmäen aseman yhteisötaideprojektin toteuttaja Multicoloured Dreams on erikoistunut ympäristötaiteisiin ja työskennellyt lukuisissa katutaideprojekteissa. Kollektiiviin kuuluva taiteilija Maikki Rantala suunnittelee parasta aikaa Alppilan ja Kallion alueella mittavaa Brahenkentän ympäristön elävöittämisprojektia, jossa yhteistyökumppaneina ovat muun muassa työväenopisto, liikuntavirasto ja varhaiskasvatusvirasto. (Saarinen 2016.)

Multicoloured Dreams tai jokin muu vastaava yhteisö saattaisi tarjota HKL:lle mahdollisuuden nostaa Pohjois-Haagan asema osaksi Kehäradan arvostettujen taideasemien rinkiä. Elävöittämisessä kannattaa ehdottomasti myös panostaa yhteistyöhön alueen asukkaiden kanssa, jotta he kokevat tilat ja teokset omikseen. Tällä hetkellä Pohjois-Haagan asemaa koristaa yksi ainoa taideteos, joka on yhteisötaideteos. Kuvataiteilija Sasha Huber toteutti yhdessä nuorisosiainkeskuksen kanssa vuonna 2014 IHME-nykytaidefestivaalilla työpajan, johon osallistui nuoria Haagan, Kannelmäen ja Malminkartanon alueelta (IHME-nykytaidefestivaali 2016). Täysin vierasta ei siis yhteisötaide alueella ole.

HKL tilasi vuonna 1988 Kontulan metroasemaa koristamaan kolme graffitia Kimmo Hela-arolta ja Henry Pullalta: Artism, Crash ja Space (Helsingin taidemuseo 2016). Työt olivat ensimmäiset julkiset graffitit Helsingissä. Suurelle yleisölle graffitit olivat näin ollen uudenlaista taidetta. Aluksi työt olivat koeluonteisesti esillä, ja HKL ilmoitti

kuuntelevansa matkustajien mielipiteitä ja päättävänsä sitten töiden kohtalosta. Töiden tilaamisen taustalla oli Helsingin kaupungin ajatus, että luvanvaraiset graffitit vähentäisivät töhryjä ja laittomia maalauksia. Toisin kuitenkin kävi: vuonna 1992 töhryjä vastaan alettiin taistella poliisivoimin ja lopulta Helsinkiin perustettiin Stop töhryille -kampanja vuonna 1998. (Lindfors 1998.) Projekti lakkautettiin kymmenen vuotta myöhemmin. Nyt 2010-luvun puolivälissä katutaide on vihdoinkin tunnustettu taiteeksi. Suomen ensimmäinen graffiteihin ja katutaiteeseen erikoistunut museo eli Vantaan taidemuseo Artsi avattiin alkuvuodesta 2016. Myös Helsingin taidemuseo HAM on hankkinut graffititaidetta kokoelmiinsa. Olisiko HKL:llä urauurtavana katutaiteen näytteilleasettajana nyt näytön paikka jatkaa Kontulassa lähes 30 vuotta sitten aloitetun metroaseman elävöittämistä 2010-luvun katutaiteella?

Kuva 10: Stop töhryille -kampanja on päättynyt. Haluaako HKL jatkaa vuonna 1988 aloitettua graffititöiden tilaamista Kontulaan?

HKL:n haastattelussa ilmeni kiinnostusta viraston sisällä tapahtuvaa taidetta kohtaan. Keskusteluissa heräsi ajatus, voisiko konsulteilta ostettavien palveluiden sijaan osa ratkaisusta löytyä HKL:n sisältä. Laaja työyhteisö sisältää monipuolista tietotaitoa. Taiteilijan vetämässä työpajassa eri osastojen työntekijöitä yhdistävä ryhmätyö voisi tuoda luovia ja innovatiivisia ratkaisuja kehittämistä vaativiin hankkeisiin. Tällaiset taiteelliset interventiot hyödyntävät viraston sisäistä tieto- ja kokemuspääomaa sekä

taihteessa käytettyjä työtapoja. Työpaja, jossa työskennellään taidelähtöisin menetelmin, voi olla kertaluonteinen tai usean työpajan sarja. Muu viraston sisällä tapahtuva taide voi olla esimerkiksi taiteilijaresidenssi, jolloin taiteilija saa työtilan jostakin HKL:n toimipisteestä. Taiteilijan kanssa keskustellaan siitä, mitä residenssiltä toivotaan ja mikä on taiteilijan rooli työyhteisössä. Esimerkkejä tällaisia palveluita tarjoavista toimijoista Suomessa ovat esimerkiksi Krista Petäjäjärvi, ArtSense, TheatreWorks sekä ArtSmart. Johtamiseen liittyviä taiteellisia interventioita on kehittänyt esimerkiksi Patrick Furu, jonka *Jazzia johtamiseen* -konseptissa pohditaan, miten jazzyhtyeen toiminnan ymmärtäminen voi auttaa työyhteisön johtamisessa.

HKL antoi Taidelinjan käyttöön Hakaniemen metroasemalta tyhjän 70 m² liiketilan. Tila jäi tyhjäksi vuoden vaihteessa ja huhtikuun alusta huoneistossa on työskennellyt tekstiiligraffiteihin erikoistunut Concreatives-kollektiivi. Taidetilaksi nimetty huoneisto on kollektiivin käytössä aina Hakaniemen metron remonttiin saakka. Kulttuurijohtaja Stuba Nikulan haastattelussa keskustelimme, miten matkustajien kiireisyys vaikuttaa taidetoiminnan mielekkyyteen julkisen liikenteen tiloissa. Esiin nousi huomio, että usein pelkkä tieto julkisen palvelun olemassaolosta tekee ihmisen tyytyväiseksi. Myös taiteen kohdalla kiireinen ohikulkija voi kokea tyytyväisyyttä ja mieltää ilmapiirin positiiviseksi huomattaessaan taidetta olevan tarjolla. (Nikula 2016.) Kannustamme HKL:ää jatkamaan tyhjien liiketilojensa luovuttamista taiteilijoiden käyttöön – vaikka vain lyhytaikaisesti.

Kuva 11: Tyhjien liiketilojen luovuttaminen taiteilijoiden käyttöön on osa yhteiskuntavastuuta.

Puhuessamme taiteesta, kulttuurista ja yleisesti tapahtumatuotannosta emme voi sivuttaa taloutta. HKL:n kanssa käymissämme keskusteluissa on useaan otteeseen käynyt ilmi, että viraston budjetissa ei ole olemassa mitään ns. ”ylimääräisiä varoja”, joita voitaisiin ohjata taiteeseen ja kulttuuriin, eikä etenkin Taidelinjan kaltaisiin tapahtumatuotantoihin.

Taidelinjan annettu käyttöbudjetti oli 18 000 euroa, mikä on kuukautta kohden 1 500 euroa. Budjetti ei sisältänyt teoksiin liittyviä kiinteitä kuluja, kuten taiteilijakoordinaattorin palkkaa, matkoja, siivousta, vartiointia ja opastusta, joiden kustannukset HKL hoiti budjetin ulkopuolisesti. Budjetissa käyttövarat jakaantuivat taiteilijoiden palkkio-kuluihin (66 %), tekniikka- ja tarpeistohankintoihin (18 %) sekä painokustannuksiin ja apu- ja suunnittelupalveluihin (mm. graafinen suunnittelu, 16 %).

Tapahtumat voi jakaa kolmeen erilaiseen kustannustapaan:

1. tapahtumat, joiden kulut HKL maksoi kokonaan (esim. HKL:n ratikkatapah-tuma)
2. tapahtumat, joiden kuluista HKL maksoi osan (esim. tekstiiligrffititeokset Kalasataman ja Vuosaaren asemilla, yhteistyökumppani Concreatives-kollektiivi)
3. tapahtumat, jotka yhteistyökumppani maksoi kokonaan (esim. Taidelautta, esitystaide- ja musiikkifestivaali Suomenlinnan lautoilla ja lauttarannoissa, yhteistyökumppani Taideyliopisto).

Hyvin toimiva yhteistyö mahdollisti pienellä budjetilla toimimisen. Kustannuksia jaettiin, tekniikkaa ja tarpeistoa lainattiin puolin ja toisin. Yksittäisten taiteilijoiden panos omien teostensa parissa oli merkittävä, samoin monen yhteistyökumppanin tapahtumabudjetti. (Niskanen 2016.)

Jos Taidelinjan kustannukset avataan euromääräisesti, on palkkioihin mennyt 11 880 euroa, tekniikkaan ja tarpeistoon 3 240 euroa ja painokustannuksiin 2 880 euroa. Valtaosa palkkioista maksettiin kutsutaiteilijoille. Enemmistö osallistujista ei saanut matkakustannusten lisäksi minkäänlaista korvausta. Näin ollen Taidelinja laittoi koko vuoden tuotantokustannuksiin (pois lukien taiteilijapalkkiot) reilut 6 000 euroa. Summa on pieni ottaen huomioon sen määrän tuotantoja, mitä vuoden aikana nähtiin ja

ajatellen sitä medianäkyvyyttä, minkä Taidelinja HKL:lle toi. Samalla rahalla ei välttämättä saisi edes kahden viikon medianäkyvyyttä vaikkapa ulkomainonnan kanavissa.

HKL:stä on kerrottu meille, että henkilöresurssien lisääminen taide- ja kulttuuriasioiden pariin on mahdotonta. Ehdotamme kuitenkin asian perusteellista harkitsemista aika ajoin. Vakansseja vapautuessa ja töitä uudelleen järjestäessä kannattaa miettiä, olisiko esimerkiksi viestinnän ja markkinoinnin tai asiakaspalvelun johonkin tehtävänkuvään liitettävissä vaikkapa 50 % taiteen ja kulttuurin parissa työskenteleminen. Viime kädessä kyse on kuitenkin HKL:n markkinoinnista ja imagon ylläpitämisestä. Ensiapuna resurssipulaan ehdotamme, että HKL käyttäisi mahdollisuuksiensa mukaan esimerkiksi kulttuurituotannon ammattikorkeakoululaisia harjoittelijoina. Samoin työllisyysmäärärahoihin palkattavat kulttuurituottajat tai muut luovan alan ammattilaiset voivat tarjota merkittävän ratkaisun henkilöresurssipulaan. He ovat kuitenkin alansa ammattilaisia ja osaavat tarttua tehtäviin ilman vakinaisen henkilökunnan jatkuvaa ohjausta.

4.3 Taidetta ja kulttuuria yhteistyössä kumppaneiden kanssa

Vuonna 2015 järjestetyn Taidelinjan toteutuksessa taiteilijoita avusti HKL:n palkkaama taiteilijakoordinaattori sekä kaksi kulttuurituotannon harjoittelijaa. Juhlavuonna keskeisenä ajatuksena oli, että teosta voivat ehdottaa sekä ammattilaiset että taiteen harrastajat, ja ohjelmistoa olikin toteuttamassa suuri kirjo erilaisia tekijöitä. Halukkaat taiteilijat saivat apua projektien suunnittelussa, tiedotuksessa ja toteutuksessa. Kyselyn avulla selvisi, että yhteistyökumppanit eli erilaisia teoksia ja tapahtumia järjestäneet organisaatiot ja yhteisöt eivät saaneet apua suunnitteluun tai tuotantoon, koska produktiot tuotettiin täysin omin voimin.

Ainakaan toistaiseksi HKL:llä ei ole mahdollista palkata erikseen taidekuraattoria tai kulttuurituottajaa taidehankkeiden toteuttamiseen. On siis luontevaa, että HKL panostaa erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa työskentelyyn ja hyödyntää mahdollisimman valmiiksi tuotettua ohjelmistoa. Yhteistyötä kannattaa jatkaa ennakkoluulottomasti erilaisten taidejärjestöjen ja -organisaatioiden kesken. Suosittelemme HKL:ää

kuitenkin olemaan avoin kaikille ehdotuksille, sillä taiteilijoissa ja kansalaisaktivisteissa löytyy uskomaton määrä luovuutta ja potentiaalia, jolloin kaupungin rooli on lähinnä toimia taideprojektien mahdollistajana. Taiteilijakyselyyn vastanneista kaikki olivat valmiita lähtemään mukaan Taidelinjan kaltaiseen projektiin. Monissa vastauksissa ehdotettiin suoraan yhteistyötä – taiteilijat kertoivat olevansa käytettävissä asemien elävöittäjinä. HKL:n kannattaisikin jatkossa miettiä myös yhteistyötä joko yksittäisten taiteilijoiden tai taiteilijayhteisöjen kanssa.

Pro Arte Säätiön järjestämän IHME-nykytaidefestivaalin Ratikkasoittajien kiertueella yleisön suusta kuului kommentteina muun muassa *“parasta mitä kulttuurikaupunki voi asukkailleen tarjota”* ja *“nyt fossiili-Helsinki elää ja Guggenheim saa hetken levätä”*. Vaikka suurin osa yleisöstä nautti ja kertoi pitävänsä Ratikkasoittajien kiertueesta, kävi HKL:n haastattelussa kuitenkin ilmi, että ratikkasoittajista oli tullut myös paljon negatiivista palautetta. Palautteen määräksi ilmoitettiin jälkikäteen kahdeksan kappaletta. HSL:lle ei ollut juurikaan tullut tapahtumasta negatiivista palautetta, mitä HSL pitää yllättävänä ottaen huomioon tapahtuman suuren koon (Flink 2016). On ymmärrettävää, että HKL ei halua ensimmäistäkään negatiivista palautetta. Toivottavasti valitukset eivät kuitenkaan vaikuta HKL:n päätöksiin lähteä mukaan erilaisiin tapahtumiin. Ratikkasoittajien kiertue antoi arvokasta tietoa siitä, minkälainen musiikki miellyttää matkustajia raitiovaunussa. Kaikki perinteinen miellyttää, mutta liian rajuksi koettiin muun muassa voimakasääninen saksofoni ja kokeelliset ääniteokset. Äänentoiston tasosta oli myös valitettu.

Haastatteluissa käsiteltiin kaupungin eri virastojen yhteistyömahdollisuuksia HKL:n kanssa. Laadukkaan taiteen ja tasokkaan tekemisen mahdollisuutena nähtiin taidelaitosten viestinnälliset interventiot, joissa jokin taideinstituutio tai muu taiteen ammattilainen jalkautuu julkiseen liikenteeseen esittämään osaa tulevasta ohjelmistostaan. Tällaisessa nähdään hyviä puolia sekä matkustajan, HKL:n että järjestävän tahon kannalta. Matkustaja saa taidekokemuksen. HKL saa valmiiksi tuotettua ohjelmaa, johon siltä ei vaadita tuotannollista apua. Järjestävälle taholle kyseessä on useimmiten markkinointitempaus, jolloin se voidaan kustantaa markkinointi- ja viestintäbudjetista. (Nikula 2016.)

Haastatteluissa ilmeni myös virastojen toiveet erilaisten pop up -tyyppisten tempaus-ten järjestämiseksi. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi työväenopiston ilmoittautumisten tai taideopetuksen jalkauttaminen metroasemalle, samoin Kirjastometron tyyppi-set tapahtumat. Kaupunginkirjaston jalkautuminen metroon toukokuussa 2015 sai yleisöltä ja tiedotusvälineiltä hyvää palautetta.

4.4 Taiteen ja kulttuurin markkinointi HKL:ssä

Taiteilijapalautteista kävi ilmi, että moni matkustaja ei Taidelinjan tapahtumien yhteydessä aina tiennyt, kuka oli tapahtuman järjestäjä. Taiteilijat ehdottivat, että tulevista tapahtumista tiedotettaisiin enemmän liikennevälineissä. Perusteluna tälle mainittiin, että silloin katsoja ymmärtää, että kyseessä on luvallinen esiintyminen. Tiedotusta toivottiin enemmän myös muilla kuin suomen kielellä.

Metroasemien katusoittopaikat ovat vakiintuneet soittajien keskuudessa ilman, että niitä on merkitty. Ehdotimme metroasemia kiertäessämme kiinteistöpäällikölle ja asiakaspalveluvastaavalle, että paikat merkittäisiin esimerkiksi tarroin. Tarrat on helppo uusia ja poistaa tarvittaessa. Pyynnöstä olemme luoneet taidetta varten oman logoehdotuksen. Sitä voi halutessa käyttää lattiatarroissa, jotka ovat käyttökelpoisia myös pop up -tyyppisissä tapahtumissa. Logoa voi käyttää myös muussa markkinointi- ja tiedotusmateriaalissa. Ehdotus on osa työkalupakkia.

Asiakaspalautteiden perusteella voi puolestaan todeta, että monet matkustajat mieltävät kaiken joukkoliikenteessä nähdyn taiteen HKL:n järjestämäksi. Metromatkustaja ei välttämättä ymmärrä, että Kampin metroaseman keskiosan näyttelyn järjestäjä on Helsingin taidemuseo HAM. HKL:n kannattaisi tehdä oma taideosio nettisivuilleen ja markkinoida kaikkia tiloissaan ja liikennevälineissään olevia taidetapahtumia. Kaikki luvan saaneet esiintymiset ja näyttelyt voi kerätä samalle sivulle ja mainita järjestäjän kunkin tapahtuman esittelytekstin yhteydessä. Ristiinmainostus yhteistyökumppaneiden kanssa on sallittua ja suorastaan suositeltavaa, kunhan kumppanuudet muistetaan mainita.

Sosiaalinen media on tehokas markkinointiväline, jossa eri sosiaalisen median muodot täydentävät toinen toisiaan. Taidelinjalla sosiaaliseen mediaan panostettiin: Instagramissa on Taidelinjan tunnuksilla lähetetty 325 julkaisua ja Twitterissä 447 twiittiä. Ratikkasoittajien kiertueella kaikki 20 yleisöyöntekijää jakoi materiaalia IHME-nykytaidefestivaalin Instagramin ja Twitterin kautta tapahtumista raitiovaunuissa. Rinnakkain käytössä olivat myös yleisöyöntekijöiden henkilökohtaiset sosiaalisen median tilit. Tärkeää oli käyttää ennalta sovittuja hashtageja, jotta näkyvyys taattiin ja materiaalia saattoi jatkolähettää festivaalin omilta tileiltä. Suosittelemme HKL:n panostavan sosiaaliseen mediaan taideprojekteissa niin, että yhteistyökumppaneita pyydetään somettamaan produktioistaan käyttämällä aina myös HKL:n käytössä olevia hashtageja.

Kööpenhaminan metrovierailuilla saimme pienet *Metrohegn er Byens Hegn* -kirjaset (23,5 x 15 cm), johon on koottu tietoa projektista sekä valokuvia sen aikana esillä olleista töistä. Kullakin sivulla on lyhyt muutaman rivin pituinen esittelyteksti. Kirjasta on toistaiseksi painettu 2000 kappaletta. Alkuvuodesta 2016 Metroselskabet työsti vastaavanlaista teosta englanninkielisenä kansainväliseen jakoon. Kirjaseen on koottu taideteosten lisäksi kommentteja muutamilta viime vuoden aikana projektista kiinnostuneilta kansainvälisiltä vierailta – myös meiltä. Benchmarkkauksen yhtenä tuloksena ehdotamme, että HKL keräisi taideprojekteistaan valokuvia ja julkaisisi niitä esimerkiksi vuosittain pienenä koosteena, jota voisi jatkossa antaa lahjaksi HKL:n kumppaneille ja vieraille. Vaihtoehtoisena tai rinnakkaisena tuotteena voi harkita kuvien julkaisua nettisivustolla. HKL:n taiteelle voi myös aukaista oman Instagram-tilin, joka sellaisenaan toimii erinomaisena markkinointikanavana.

Kööpenhaminan metron taideohjelmassa valitaan sosiaalisessa mediassa esittelyyn viikon taiteilija. Vuosittain yleisö voi myös äänestää vuoden parasta taideteosta. Ideoita voi soveltaa jatkossa Helsingissäkin.

4.5 Työkalupakki

Opinnäytetyömme konkreettisenä tuotoksena teemme HKL:n pyynnöstä työkalupakin, joka sisältää tuotantoihin liittyviä ohjeita ja lomakkeita. Se palvelee HKL:ssä taiteen parissa työskenteleviä. Työkalupakissa on taiteilijoita varten ohjeet, joissa selvi-

tetään tärkeimpiä huomioon otettavia asioita tuotantojen suunnitteluvaiheesta toteutukseen. Ohjeet perustuvat Taidelinjalla hyviksi havaittuihin käytäntöihin.

Työkalupakki pitää sisällään myös benchmarkkauksen tuloksena kehittämämme hakulomakkeen, joka nopeuttaa ja helpottaa HKL:ssä taidetta käsittelevän työtä. Lomakkeen täyttämällä taiteilija tai yhteistyökumppani näkee heti, mitkä asiat ovat tärkeitä, kun taidetta viedään liikenteeseen. Se toivottavasti myös karsii sellaiset ehdotukset, joilla ei ole toteutumismahdollisuuksia.

Työkalupakki on koottu pdf-dokumentiksi opinnäytetyön liitteeksi. HKL:lle toimitettava versio poikkeaa liitteestä siltä osin, että työkalupakin lomakkeet, logot ja valokuvat toimitetaan erillisinä tiedostoina.

4.6 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyömme kiteytettynä tavoitteena oli tutkia, hyötyykö HKL taiteesta ja jos hyötyy, niin miten taideasioita kannattaisi tuottaa tulevaisuudessa. Olemme työsämme esittäneet sekä imagollisia että organisaation tuottavuuteen liittyviä hyötynäkökulmia. Asiakkaiden puolelta hyötynä voidaan nähdä turvallisuudentunteen sekä yhteisöllisyyden ja myönteisten tunne-elämysten lisääntymisen. Kumppanit puolestaan näkevät HKL:n luotettavana ja ennakkoluulottomana partnerina, jonka kanssa halutaan toimia niin, että tuloksista hyötyvät kummatkin osapuolet.

Opinnäytetyön onnistumisen edellytyksenä oli sen taustojen perusteellinen tunteminen, mitä Taidelinjalla mukana olo meille toi. Käyttämämme tietolähteet valikoituivat suoraan aiheeseen liittyviin teemoihin eli kaupunkikulttuuriin, taiteeseen julkisessa tilassa – niin kaupungissa kuin mediassa, taiteen käyttöön organisaatioiden toiminnassa sekä luonnollisesti HKL:n tavoitteisiin osana Helsingin kaupungin strategioita. Pyrkimyksemme oli kirjoittaa tietolähteistä suhteellisen lyhyesti, sillä tiedostimme työmme laajuuden ja materiaalien paljouden. Olemme tyytyväisiä tietoperustan tiivyyteen ja toimme siinä vain ydinasioita esille.

Tekemämme kyselyt sopivat mielestämme hyvin menetelmänä työhön, jossa haettiin suuntaviivoja julkisen palveluntarjoajan toimintaan. Asiakaspalautteiden osalta tutki-

muksen perusjoukon enemmistö koostui todennäköisesti jo valmiiksi taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneista ihmisistä, jolloin tutkimustulos on tietyllä tapaa vino. On oletettavaa, että suuri osa vastaajista oli Taidelinjan seuraajia ja kulttuurin kuluttajia, sillä lähes kaikki vastaajat (86,2 %) kertoivat tietävänsä Taidelinjan olemassa olost. Käsitksemme mukaan kyselyyn vastasi enemmän ihmisiä Taidelinjan kuin HKL:n mainostamana, sillä asiakaskyselyä jaettiin useaan otteeseen Taidelinjan Facebookissa, Twitterissä ja Instagramissa. Jotta voitaisiin puhua tutkimuksellisesti pätevästä HKL:n asiakkaiden mielipiteistä, olisi kohderyhmä pitänyt ottaa otantana tekemällä kysely esimerkiksi tiettyyn aikaan metroa ja raitiovaunua käyttäviltä ihmisiltä. Toisaalta vastaajien määrä 160 kappaletta oli kuitenkin riittävä, jotta vähäisintäkään tutkimusta kannatti tehdä ja käyttää saatua tietoa hyväksi opinnäytetyössä. Kyselyn tulokset vahvistivat aiempaa havainnointiin perustuvaa käsitystämme, jonka mukaan yleisö kokee taiteen positiivisena asiana liikenteessä. Jatkossa HKL:n kannattaa liittää taidetta koskevat mielipidetiedustelut osaksi laajempia HSL:n asiakastytyväisyyskyselyjä, jotta otos on tarpeeksi suuri ja antaa tieteellisesti hyväksyttäviä tuloksia.

Taiteilija- ja yhteistyökumppanikyselyn vastausprosentti oli 50, mitä voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Kyselyt osoittivat, että taiteilijat olivat tyytyväisiä yhteistyöhön HKL:n kanssa ja halusivat poikkeuksetta jatkoa Taidelinjan kaltaiselle toiminnalle. Jatkoa silmällä pitäen olisi hyvä kysyä kaikilta taidekumppaneilta palaute välittömästi tapahtuman jälkeen.

HKL:n henkilökunnalle suunnattu kysely poikkeaa edellä mainituista kyselyistä siten, että sen tekemisestä päätettiin vasta opinnäytetyön teon jo alettua maaliskuun lopulla 2016. Vastauksiin (22 kpl) on saattanut vaikuttaa juuri samaan aikaan päättynyt IHME-nykytaidefestivaalin Ratikkasoittajien kiertue, vaikka kysymykset koskivat edellisvuotista Taidelinjaa. Kyselyä ei kyetty lähettämään sähköpostitse suoraan henkilökunnalle, sillä muun muassa kuljettajilla ei ole henkilökohtaisia sähköposteja. Tästä syystä kysely toteutettiin avoimena verkkokyselynä, jolloin emme voineet määrittää tiettyjä kyselytutkimuksen perusasioita, kuten otokseen valittuja tai vastausprosenttia. Vastauksia voidaan näin ollen pitää vain suuntaa antavina. Niistä selvisi, että suurin osa piti taiteen tuomista joukkoliikenteeseen piristävänä, jotkut puolestaan kokivat sen tuovan ylimääräistä kuormitusta työhön. Mikäli HKL on jatkossa kiinnostunut

henkilökuntansa taiteeseen liittyvistä ajatuksista, voisi vuosittain tehtävään työhyvinvointikyselyyn (nykyään Kunta10) liittää taidetoimintaa käsitteleviä kysymyksiä.

Havainnointi Taidelinjalla oli tärkeä tekijä yleisön reaktioiden kartoittamisessa. Ratikasoittajien kiertue maaliskuussa täydensi sitä käsitystä, minkä olimme saaneet yleisön suhtautumisesta taiteeseen viime vuoden aikana: taide saa monet ihmiset vapautumaan, keskustelemaan, nauramaan ja jopa tanssimaan. Neljän päivän intensiivinen liikkuminen artistin matkassa raitiovaunuissa toi meille selkeän positiivisen viestin yleisöltä: tätä Helsinki halusi ja tarvitsi. Havainnointiin liittyy myös se käytännön työkokemus, mitä saimme Taidelinjalla. Sen pohjalta on syntynyt työmme merkittävä osa eli työkalupakki, joka sisältää konkreettista materiaalia ja tietoutta sekä taiteilijoille että HKL:lle. Ilman tuotantotiimissä työskentelyä pakin luominen olisi ollut melkein mahdotonta. Olemme keskustelleet työkalupakin sisällöistä myös HKL:n asiakaspalveluvastaavan kanssa, jotta sen sisältö vastaisi todellisia tarpeita. Toiveena oli tiivis ja helposti lähestyttävä kokonaisuus, jota se mielestämme onkin.

Haastattelut täydensivät aiempaa tietouttamme Helsingin kaupungin toimintatavoista. Haastateltavien määrä oli sopiva. Tosin näin jälkikäteen voimme todeta, että haastatteluja olisi voitu tehdä myös joillekin Taidelinjan yhteistyökumppaneista, kuten yhteisöjen ja taideorganisaatioiden edustajille. Valitsemamme haastattelumenetelmä eli puolistrukturoitu haastattelu oli toimiva ratkaisu. Osa haastatteluista oli keskustelunomaisia, ja sopi aiheeseemme varsin hyvin.

Benchmarkauskohteemme eli Kööpenhaminan metron taideprojekti osoittautui mielenkiintoiseksi jo siitäkin syystä, että pohjimmiltaan Kööpenhaminan projektin arvot ja tavoitteet ovat lähes identtisiä Taidelinjan tavoitteiden kanssa. Kumpikin edustaa uutta kaupunkikulttuuria, jossa osallisuus, paikallisuus ja kohtaaminen ovat keskiössä. Saimme vahvistusta sille, että HKL on menossa oikeaan suuntaan taideprojektiansa kanssa. Toimimme myös tuliaisina työkalupakkiin muun muassa idean lomakkeesta, jonka taidetta tarjoava voi täyttää ja joka helpottaa asian käsittelyä HKL:ssä. Ajanpuutteen vuoksi jouduimme luopumaan alkuperäisestä suunnitelmasta tutustua Tukholman ja Lontoon metrojen taideohjelmiin ja niiden tuotantoon. Mikäli HKL:stä ja sen taiteen tuotannosta tehdään tulevaisuudessa opinnäytetöitä, kannattaa Tukholman ja

Lontoon tuotantoprosesseihin tutustua, sillä ne saattavat tarjota mielenkiintoisia näkökulmia ja toimintatapoja sovellettaviksi Helsinkiin.

Mielestämme työmme antaa vastauksia sille asetettuihin tavoitteisiin ja toimii ohje-nuorana HKL:ssä tuotantojen moninaisessa maailmassa. Ratkaisematta on kuitenkin tuotantoihin liittyvä olennainen tekijä eli rahoitus. Taidelinja osoitti, että pienellä rahalla voidaan toimia. Laatuun kannattaa kuitenkin sijoittaa – ehkäpä rahoituspuoli voisi tarjota kokonaisen kehittämistyön aiheen tulevaisuudessa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työmme keskeisin johtopäätös on, että taiteen ja kulttuurin näkyminen joukkoliikenteessä vaikuttaa HKL:n imagoon ja luo kaupunkilaisille kuvaa dynaamisesta, ihmisläheisestä ja hauskasta kaupungin virastosta. Taide tuo positiivista mediajulkisuutta virastolle maanlaajuisesti. Samalla se vaikuttaa luonnollisesti ihmisten mielikuviin Helsingin kaupungista. Helsingin kaupungin johtoportaan arvostetaan HKL:n kulttuuritoimintaa, joka on sen ydintehtävän ulkopuolella (Sauri 2016b). Taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille ja kaikkialle. Niiden tarjoaminen on mahdollisuus, josta voivat hyötyä kaikki kaupungin virastot. Taide yllättävissä paikoissa luo kaupunkiimme positiivista väreilyä.

HKL:n tavoitteena on olla kumppaneilleen reilu yhteispelaaja. Tutkimuksemme osoitti, että HKL koetaan jo nyt luotettavana kumppanina: taiteilijat, monet kaupungin virastot sekä kulttuurialan toimijat tekevät mielellään yhteistyötä joukkoliikenteen tarjoajan kanssa. Kaikki Taidelinjan taiteilija- ja yhteistyökumppanikyselyihin vastanneet olivat valmiita lähtemään mukaan uusiin HKL:n projekteihin tulevaisuudessa. Monissa vastauksissa ehdotettiin suoraan yhteistyötä – taiteilijat kertoivat olevansa käytettävissä asemien elävöittäjinä. Koska HKL:llä ei ole mahdollista toteuttaa kaikkien tuotantoehdotuksia, kannattaa viraston panostaa yhteistyöhön varsinkin kaupungin muiden hallintokuntien kanssa. Monet kaupungin toimijat ovat halukkaita tekemään pop up -tempauksia toimitilojensa ulkopuolella. Etenkin metroasemat voivat sopia monen pienimuotoisen tapahtuman paikaksi tavoittaen näin suuren määrän kaupunkilaisia,

joita eivät välttämättä muuten hakeutuisi kyseisen palveluntarjoajan luokse. Tällaisissa tapahtumissa HKL:n vastuulle jää lähinnä luvan myöntäminen ja toisen hallintokunnan jo valmiiksi tekemän tiedotteen jakeleminen omia tiedotuskanavia hyödyntäen.

Euroopan kulttuuripääkaupungeissa on korostettu uudenlaista toimijuutta ja lähes päinvastaisia arvoja, kuin mihin perinteisessä palvelutuotannossa on totuttu. Organisaatioista on tullut mahdollistajia, jotka reagoivat eri yhteisöjen aloitteisiin tarkastelemalla kutakin niistä tapauskohtaisesti. Projekteja luodaan sinne, missä ihmiset liikkuvat.

Rikas ja monimuotoinen kaupunkikulttuuri on kiinnostavan ja vetovoimaisen kaupungin tärkein tekijä. Se on kuin hiiva, joka nostattaa taikinan perusainekset uuteen muotoon. Kaupunkikulttuurin logiikka ei ole suoraviivainen, pikemminkin sumea. Positiivinen hulluus, kaaoksen ja järjestyksen oikea tasapaino on juuri se tekijä, joka tekee monista maailman kaupungeista mielenkiintoisia. (Forsblom 2014.)

Tutkimuksemme mukaan taide piristää ja elävöittää kaupunkia, ja sen koetaan sopivan erinomaisesti julkiseen liikenteeseen. Etenkin talven ja syksyn pimeinä aikoina matkustajat kokevat taiteen ilostuttavan. Taide lisää hiljaisina ja mörökölleinä itseään pitävien kaupunkilaisten keskinäisiä keskusteluja ja yhteisöllisyyden tunnetta liikennevälineissä. Taide ei saa kuitenkaan olla liian päällekyvyä, eikä sitä saa tyrkyttää väkisin. Myös hiljaisuus liikennevälineessä on arvo, jota on kunnioitettava. Siksi pä tuotannoissa tarvitaan herkkyyttä ja tilannetajua – se mikä toiselle tuottaa iloa, saattaa toiselle tuottaa kärsimystä.

Taide voi olla yksi osatekijä HKL:n pyrkiessä tavoitteeseensa olla vuonna 2024 asiakkailleen luotettava ja turvallinen liikenteenjärjestäjä. Matkustajat kokevat taiteen tuovan turvallisuuden tunnetta varsinkin metroon ja metroasemille. Aina taiteen ei tarvitse kuitenkaan olla esittävää taidetta, jo pelkkä ympäristön siisteys ja tunnelma vaikuttavat matkustajiin. Miljöötä voi elävöittää väreillä, muraaleilla, ääni- ja valoteoksilla jne. Taiteen ja kulttuurin sisällyttäminen arkisiin ympäristöihin lisää monien ihmisten tyytyväisyyttä elämään ja elämän olosuhteisiin. Usein jo pienelläkin taiteella on positiivinen vaikutus yksilöön. Erityisen vahvoja vaikutuksia taiteella voi olla yksilöön silloin, kun ihminen itse pääsee osallistumaan taiteeseen joko tekijänä

tai kokijana. (Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2015, 25.) HKL:llä on suunnitteilla metroasemien remonteja, ja niiden suunnitteluun kannattaa ottaa taiteilijoita ja mahdollisesti myös asukkaita mukaan jo varhaisessa vaiheessa.

Kuva 12: Kaupunkilaiset ovat ottaneet hyvin vastaan katutaiteen Vuosaaren asemalla.

Tavoiteohjelmassaan HKL toivoo tuovansa kaupunkiin sykettä ja elinvoimaa – sitä se on jo onnistunut tuomaan. Jo yksinomaan Taidelinjan mahdollistaminen osoitti HKL:n olevan ennakkoluuloton ja avoin toimija, joka elää tässä päivässä tuntoanturit viritettyinä tulevaan. Jotta syke ei sammu, HKL:n kannattaa tiedottaa selkeästi erilaisista taidepaikoista, joita se tarjoaa eri organisaatioille ja kaupunkilaisille. Tällaisia ovat muun muassa metroasemien katusoittopaikat ja näyttelyvitriinit, joiden käyttö on maksutonta. Näyttelyvitriinien siisteyteen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, jotta ne houkuttelevat niin näytteilleasettajia kuin metrojunia odottavia matkustajia. Vitriinien ja katusoittopaikkojen varaus ja käyttö on hyvä olla mahdollisimman helppoa ja mutkatonta.

Kaupunkilaiset ovat ottaneet lämpimästi vastaan erilaiset esiintymiset ja tapahtumat metroissa, raitiovaunuissa ja Suomenlinnan lautalla. Niiden tuottamista kannattaa mahdollisuuksien mukaan jatkaa. Kyse ei suinkaan ole jatkuvasta tapahtumien vir-

rasta vaan parhaiten liikenteeseen soveltuvista produktioista, joita voi toteuttaa pitkin vuotta. Eniten matkustajat toivovat liikennevälineisiin musiikkia, kuvataidetta, äänitaidetta ja runoutta. Parhaimmista tuotannoista voi ajan myötä tulla perinteitä, kuten esimerkiksi Ruusuratikasta ja Runoja raiteilla -kampanjasta.

Jotta HKL saisi parhaan mahdollisen hyödyn taiteesta, kannattaa markkinointiin panostaa perinteisten tiedotteiden lisäksi kokoamalla kaikki taiteeseen liittyvä yhteen paikkaan verkkosivuilla. Yhteistyökumppaneiden, kuten HSL:n, Helsingin taidemuseo HAM:n ja esimerkiksi kulttuuriratikassa tapahtuvien eri organisaatioiden tapahtumista voi myös kerätä tiedot sivustoon. Sosiaalisen median hyödyntämistä kannattaa laajentaa, samoin opastaa myös tapahtumajärjestäjiä mainitsemaan #HKL some-viestinnässään. Olemme myös luoneet HKL:n taidetta varten ehdotuksen omasta logosta. Logoa voi halutessa käyttää esimerkiksi lattiatarroissa, jotka soveltuvat helpon käyttönsä vuoksi merkitsemään myös erilaisia pop up -tapahtumia.

Resurssien osalta voimme todeta, että suhteellisen pienilläkin tuotantorahoilla on mahdollista saada paljon aikaan. Kannustamme HKL:ää panostamaan taiteen tuotantoon osana markkinointiaan. Vakansseja vapautuessa ja töitä uudelleen järjestettäessä on hyvä miettiä, voisiko taide kuulua osana jonkun tai joidenkin henkilökuntaan kuuluvien vakinaisiin työtehtäviin. Lisäapua tuotantotöihin voi saada myös käyttämällä esimerkiksi kulttuurituotannon ammattikorkeakouluopiskelijoita tai muita luovan alan opiskelijoita harjoittelijoina.

HKL:n toiveissa on olla tulevaisuudessa entistäkin halutumpi työnantaja, jonka henkilöstö voi hyvin. Jo pelkkä kiinnostus taiteen tuomisesta osaksi työntekijöiden arkea osoittaa, että virastossa on ymmärretty taiteen moninaiset mahdollisuudet työelämän kehittäjänä. Virasto on ottanut jo "taiteellisia" ensiaskeleita palkkaamalla viime vuonna taiteilijakoordinaattorin osaksi työyhteisöään. Nyt Hakaniemen metroasemalla työskentelee taidekollektiivi. Siitä on enää lyhyt askel taiteilijoiden ottamiseksi mukaan jokapäiväiseen työhön. Tarjoamalla työtä ja työtiloja taiteilijoille sekä luovan alan toimijoille HKL on omalta osaltaan yhteiskuntavastuullinen toimija Helsingin kaupungissa.

Ehkäpä ensi vuosikymmenellä metroissa lauletaan yhteislauluja, opiskellaan kieliä ja keskustellaan sujuvasti vastapäätä istuvien kanssa. Metroasemat ovat kansalaisten olohuoneita, joissa voi läpi kulkiessaan mittauttaa verenpaineen ja käydä ilmoittautumassa uimahallin vesijumppaan. Kuka sanoo, ettei metroasemilla ole tarkoitus viihtyä? Liityntälinjan bussin odottaminen voi olla mukavaa keinutuolia muistuttavissa penkeissä. Vuoteen 2024 on vain kahdeksan vuotta – siinä ajassa voi saada ihmeitä aikaan.

Toivomme, että opinnäytetyömme ja etenkin sen työkalupakki antavat varmuutta HKL:lle siitä, että viraston valitsemat taiteen raiteet ovat menossa oikeaan suuntaan. Olemme samaa mieltä anonyymin matkustajan kanssa, joka maaliskuisena päivänä Ratikkasoittajien kiertueella sanoi, että taide joukkoliikenteessä on *”parasta mitä kulttuurikaupunki voi asukkailleen tarjota”*.

LÄHTEET

Julkaistut

- ArtsEqual 2016. Taiteet, tasa-arvo ja hyvinvointi: Katsaus kansainväliseen tutkimukseen. Helsinki: ArtsEqual, Taideyliopisto.
- Blomberg, Jaakko 2016. Yhteisömanagerointi ja uusi kaupunkikulttuuri. Case-esimerkinä Siivouspäivä. Viitattu 20.4.2016. <http://vyyhti.metropolia.fi/tuloksia/artikkelit/yhteisomanagerointi-ja-uusi-kaupunkikulttuuri/>
- Cura, Federico 2001. Art in Transit Brings Benefits Beyond Mere Beauty. Public Art Online 2008. Viitattu 23.3.2016. <http://www.publicartonline.org.uk/resources/reports/repregeneration/artintransit.php>
- Flink, Mari 2016. IHME-festivaali tavoitti yli 25 000 ihmistä. Taiteilija 1/2016. Viitattu 27.4.2016. <http://taiteilijalehti.fi/ihme-festivaali-tavoitti-yli-25-000-ihmista/>
- Forsblom, Samu 2014. Kaupunkikulttuuri = priimusmoottori kaupungin positiiviselle magnetismille. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 16, 2014. Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Viitattu 24.4.2016. http://www5.siba.fi/documents/10157/19692/Tapahtumakaupungin_hyvät_kaytannot_toim_Luonila_SibA_2014+-%20Kopio.pdf/ae78db76-77a3-4e9e-88dc-925690e78c59
- Helsingin kaupunki. 2013. Strategiaohjelma 2013–2016. Liite 1. Strategiaohjelman 2013–2016 perustelumuuisto. Khs 25.3.2013. Viitattu 6.3.2016. http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf
- Helsingin kaupunginkanslia. 2015. Helsingin kaupungin turvallisuussuunnitelma. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslian digipaino. Viitattu 10.4.2016. <http://dev.hel.fi/paatokset/media/att/e1/e1ff389f735c5e6c0197bba7610233fbd7f9ed4d.pdf>
- Helsingin taidemuseo HAM. Artism, Crash ja Space. Viitattu 21.4.2016. <http://www.hamhelsinki.fi/sculpture/artism-crash-ja-space-kimmo-hela-aro-henry-pulla/>
- HKL:n johtokunta 7/5.4.2016. HKL:n tavoiteohjelman 2016–2024 perusta. Viitattu 14.4.2016. <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2015-013621/hkljk-2015-23/>
- HSL 2012. Joukkoliikenteen turvallisuusstrategia 2012–2016. Helsinki: Edita Helsinki. Viitattu 10.4.2016. https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/8_2012.pdf
- HSL 7/2015. HSL:n joukkoliikenteen asiakastytyväisyystutkimus, syksy 2014. Helsinki: Edita Helsinki. Viitattu 26.3.2016. https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_joukkoliikenteen_asiakastytyvaisyystutkimus_syksy_2014.pdf
- IHME-nykytaidefestivaali. Sasha Huberin IHME Re-Action. Viitattu 21.4.2016. <http://www.ihmefestival.fi/2014/01/sasha-huberin-ihme-re-action/>
- Kantokorpi, Otso 2016. Miten koin IHME-teoksen? IHME-päivät 2.4.2016. Vanha Ylioppilastalo, Helsinki. Viitattu 15.4.2016. <https://www.youtube.com/watch?v=uNU7d045cs>
- Kirveenummi, Anna 2003. Kulttuuriosaamisen merkitys kansalliselle kilpailukyvyille. Kulttuurin ja talouden vuorovaikutuksen kehittämisen haasteet. Väkiraportti 2.

- Helsinki: Multiprint. Viitattu 31.3.2016. https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/tutkimus/hankearkisto/sosio-kulttuuri/Documents/KULTA-valiraportti_kirveennummi_neuvonen.pdf
- Kivinen, Kati 2016. Julkinen taide NYT! Kiasma-blogi. Viitattu 3.3.2016. <http://blog.kiasma.fi/blog/?p=2696>
- Lehikoinen, Kai & Pässilä, Anne & Martin, Mari & Pulkki, Maiju (toim.) 2016. Taiteilija kehittäjänä – Taiteelliset interventiot työssä. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.
- Lindfors, Jukka. 1998. Graffitistit järjestyksen kourissa. Yle Elävä arkisto. Viitattu 21.4.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/09/19/graffitistit-jarjestyksen-kourissa>
- Maunuksela, Elina 2016. Taidelinja jää elämään juhluvuoden jälkeen. Viitattu 20.4.2016. <http://www.mandag.fi/taidelinja-jaa-elamaan-juhlavuoden-jalkeen/>
- Meltwater, 2016. HKL – Medianäkyvyyden analyysi 2015. Helsinki.
- Multanen, Sara 2015. Julkisen tilan taide ja asuinalueiden atmosfääri. Taiteen maisterin opinnäytetyö. Aalto-yliopisto.
- Metroselskabet I/S 2014. Metrohegn er Byens Hegn. Kööpenhamina: Ekspressen Grafisk Produktion Aps.
- Mustonen, Pekka 2014. Jäljittelijästä esikuvaksi – Helsingin kaupunkikulttuurin aktiiviset vuosikymmenet. Helsingin kaupungin tietokeskus. Kvartti verkkolehti 1/2014. Viitattu 24.4.2016. <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/jaljittelijasta-esikuvaksi-helsingin-kaupunkikulttuurin-aktiiviset-vuosikymmenet>
- Naukkarinen, Ossi 2009. Julkisen taiteen kolme muotoa. Alue- ja ympäristötutkimuksen seura. Alue ja Ympäristö -lehti 1/2009. Viitattu 3.3.2016. http://www.ays.fi/aluejaymparisto/pdf/aluejaymp_2009_1_s28-38.pdf
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Prosenttitaiteen periaatetta laajennetaan. Viitattu 20.4.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/02/prosenttiperiaate.html?lang=fi>
- Peltokorpi, Mikko 2016. Laadukkaat graffitit vähentävät ilkeävaltakustannuksia. Länsiväylä 16.1.2016. Viitattu 10.4.2016. http://lehtiluukku.fi/lehti/lansivayla/_read/16.01.2016/99623.html
- Pulkinen, Miisa & Hannus, Hanna (toim.) 2015. Prosenttiperiaatteen käsikirja taiteen tilaajalle. Helsinki: Prosentti taiteelle -hanke.
- Sauri, Pekka 2016a. Debatti: Pekka Sauri ja Hende Nieminen. IHME-päivät 2.4.2016. Vanha Ylioppilastalo, Helsinki. Viitattu 12.4.2016. https://www.youtube.com/watch?v=xU1CFH6qqyw&list=PLtzjA2DABwA9Z8NfD3ychkTRq_HWhRg1Q&index=34
- Sisäasiainministeriö 2010. Pelottomat puistot, kodikkaat korttelit. Kaupunkien turvallisuusohjelma. Helsinki 2010. Viitattu 26.3.2016. https://www.intermin.fi/download/24919_332010.pdf?0358e7aa67cad288
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Toimintaohjelman 2010-2014 loppuraportti. Helsinki 2015. Viitattu 22.3.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125920/URN_ISBN_978-952-00-3578-5.pdf?sequence=1

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Työelämän kehittämisstrategia vuoteen 2020. Helsinki 2012. Viitattu 21.4.2016. https://www.tem.fi/files/33077/tyoelaman_kehittmisstrategia_final.pdf

Valtioneuvoston kanslia 2015. Ratkaisujen Suomi – Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Edita Prima 2015. Viitattu 28.3.2016. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Ympäristötaiteen säätiö 2015. Kehäradan taide. Viitattu 20.4.2016. <http://ymparistotaide.fi/saatio/keharadan-taide>

Julkaisemattomat

Nikula, Stuba. Kulttuurijohtaja. Huhtikuu 2016. Helsinki. Larkovirta, Mari.

Niskanen, Annika 2016. Loppuraportti. TAIDELINJA HKL:n 70-vuotisjuhlavuoden taideohjelma – niin kuin sen muistan.

Saarinen, Taina. Työväenopiston rehtori. Huhtikuu 2016. Helsinki. Larkovirta, Mari.

Sauri, Pekka. Rakennus- ja ympäristötoimen apulaiskaupunginjohtaja. Huhtikuu 2016b. Helsinki. Larkovirta, Mari.

Silvonen, Susanna. 2015. Grey Cube Galleria & yhteisötaide. Keskustelutilaisuus 13.10.2015. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Helsinki.

Kuvat

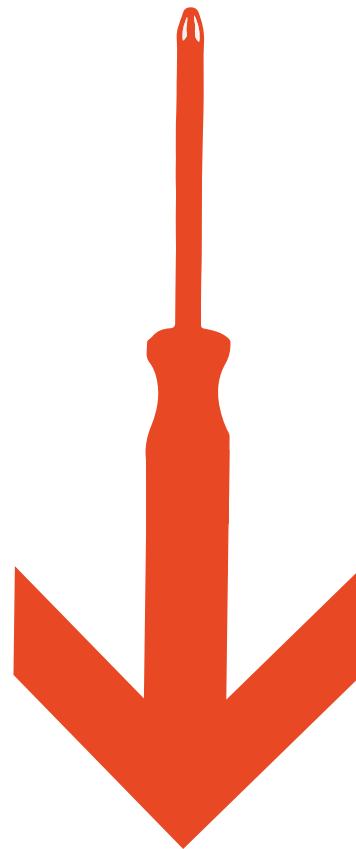
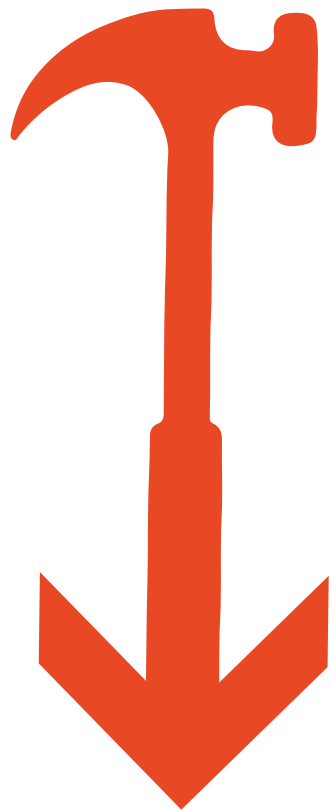
Viliina Koivisto ja Mari Larkovirta

LIITTEET

LIITE 1: TYÖKALUJA TAITEEN TUOTTAMISEEN

Liite on A4L-muodossa seuraavilla sivuilla.

TYÖKALUJA TAITEEN TUOTTAMISEEN

→ SISÄLLYS

OHJEET

Yleisiä ohjeita taiteilijalle	3
Katusoittopaikat	4
Muu esiintyminen asemilla	7
Vitriinit	8
Kulkuvälineet	11

HAKEMINEN

Ohjeet	12
Hakulomake	12

MEDIAPAKETTI

Tiedotusohjeet	14
Pohja näyttelytiedoille vitriineihin	14
Tiedotemalli	15
HKL art-logo	16
HKL:n graafinen ohjeisto ja logot	16

Tämän työkalupakin ovat koonneet Viliina Koivisto ja Mari Larkovirta osana Humakin kulttuurituotannon opinnäytetyötä keväällä 2016. Op-paan sisältö perustuu vuoden 2015 HKL:n 70-vuotisjuhlavuoden ohjel-man Taidelinjan kokemuksiin, benchmarkkaukseen, asiantuntijahaastat-teluihin, kyselyihin sekä keskusteluihin HKL:n työntekijöiden kanssa.

Työkalupakkia tehdessä Hakaniemen, Kalasataman ja Myllypuron metroasemien remontit ovat meneillään ja asemien pysyvät katusoitto- ja muut taidepaikat ovat vielä avoimia.

➔ OHJEET

YLEISIÄ OHJEITA TAITEILIJALLE

Parhaiten joukkoliikenteessä onnistuvat tapahtumat ja teokset, jotka toimivat liikenteen ehdoilla ja logiikalla, ottavat huomioon matkustajavirrät ja sen, että joukkoliikennettä käyttävät kaikenlaiset ihmiset. Huomioi tilojen rajallisuus, jatkuva liike, ruuhka-ajat kello 7-9 ja 15-17 sekä ihmisten jatkuva vaihtuvuus.

Liikenteen tiloja ei voi käyttää minkäänlaiseen kaupalliseen toimintaan tai mainostamiseen.

Toiminta ei voi olla puoluepoliittista.

Ota huomioon, että julkisessa tilassa teos voi vahingoittua.

Huomioi paloturvallisuus.

Suunnittele tapahtumasi niin, että mukanasasi on mahdollisimman vähän tavaraa ja tarpeistoa. Huolehdi, että pystyt koko ajan vahtimaan henkilökohtaista omaisuuttasi. Asemilla ja kulkuvälineissä ei ole säilytystiloja. HKL ei vastaa julkisiin tiloihin jätetystä omaisuudesta.

Tarkista ja varmista ennen tapahtuman alkua, että tarvitsemasi tekninen laitteisto toimii. Toimi liikenteen tiloissa sellaisen tekniikan kanssa, joka ei vaadi sähkövirtaa.

Tapahtumassa on hyvä olla henkilö, joka valvoo tarpeistoa ja tarvittaessa informoi matkustajia siitä, mitä tapahtuu. Matkustajat ovat usein kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tietoa teoksestasi/tapahtumastasi voit laittaa väliaikaisesti vaikkapa sinitarralla ikkunaan tai seinään. Muista kuitenkin ottaa ne lähtiessäsi pois.

Aina kun olet liikenteessä, huolehdi, että sinulla on voimassa oleva matkalippu.

Huomioi, että kaikenlaiset muutokset liikenteessä ovat mahdollisia. Aikataulut voivat muuttua ja viivästyä. Rakenna teokset ja tapahtumat joustaviksi.

Suunnittele aikataulusi niin, että huomioit myös teoksen huoltamisen ja purun. Muista siivota jälkesi.

Tee yhteistyötä HKL:n henkilökunnan ja vartioinnin kanssa. Huomioi henkilökunnan toiveet ja ohjeet.

KATUSOITTOPAIKAT

Tähän listaan on koottu HKL:n hallinnoimien metroasemien katusoittopaikat.

Esiintymisluvan katusoittopaikalle saa aseman vartijalta.

Huomioi yleiset ohjeet, jotka löytyvät sivulta 3.

KAMPPI

Kulmaus mainostaulujen edessä, Runeberginkadun puoleisen lippuhallin uloskäynnin vieressä.

RAUTATIENTORI

Rautatieaseman puoleisella ylätasanteella, tolppien edustalla.

HELSINGIN YLIOPISTO

Opintoputkessa, metroasemalta tultaessa vasemmalla puolella, mainostaulujen vieressä.

HERTTONIEMI

Lippuhallissa, kulmassa Hiihtomäentien uloskäynnin vieressä.

SÖRNÄINEN

Metron uloskäynnin tunnelissa, kulmassa lähellä pankkiautomaattia, mainostaulujen vieressä.

ITÄKESKUS

Läntinen lippuhalli, laiturialueelta katsottuna vasemmalla puolella, mainostaulujen vieressä.

VUOSAARI

Valkopaadentien uloskäynnin puoleinen lippuhalli, porraskaiteen edessä.

MUU ESIINTYMINEN METROASEMILLA

Metroasemien katusoittopaikkoja on mahdollista käyttää myös muuhun taiteeseen (esimerkiksi muotokuvamaalaus, performanssi, runonlausunta jne).

Ehdota teostasi ja lähetä täytetty hakulomake HKL:ään. Silloin HKL:n on mahdollista tiedottaa toiminnasta ja sen ajankohdasta omien tiedotuskanaviensa kautta. Hakuohjeet ja -lomakkeen löydät sivulta 12. Katso myös yleiset ohjeet sivulta 3.

Nämä kaksi seuraavaa paikkaa eivät ole katusoittopaikkoja, mutta soveltuvat erilaisiin pop up -tapahtumiin:

RAUTATIEASEMA

Kompassitasanne. Huomioitava, että metroon menevät ja sieltä poistuvat ihmiset mahtuvat liikkumaan. Neljät eri rullaportaat sekä kulkuaukot portaille pidettävä avoimina.

ITÄKESKUS

Läntinen lippuhalli, tasanne katutasossa noin 5 x 9 m. Huomioitava, että alue on laiturialuetta, joten lippu oltava voimassa.

VITRIINIT

Ruoholahden ja Helsingin Yliopiston metroasemilla on vitriinejä, jotka soveltuvat visuaalisen taiteen esittämiseen.

Vitriineihin ei ole mahdollista saada sähköä. Suunnitellessasi näyttelyä, huomioi paloturvallisuus. Suunnittele myös ripustus etukäteen. Huomioi aikataulussa myös näyttelyn purku ja siivous.

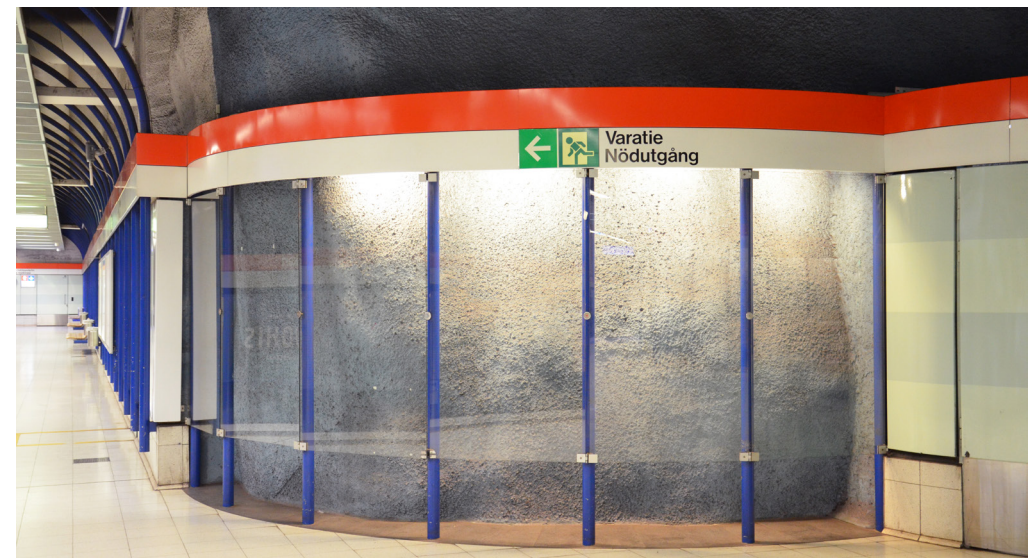
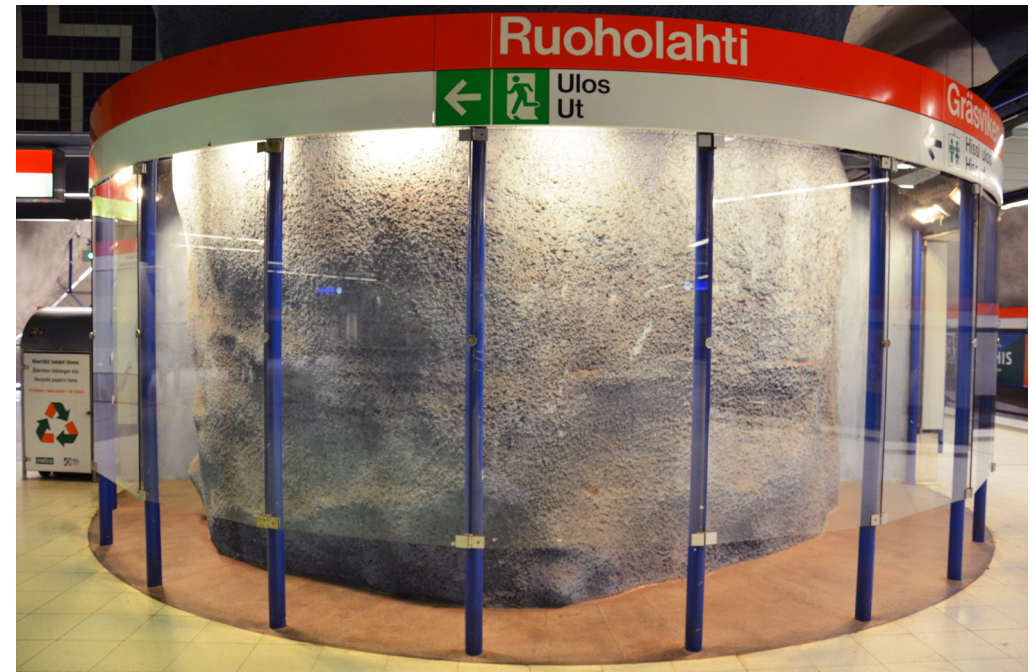
Ehdota näyttelyäsi ja lähetä täytetty hakulomake HKL:ään. Hakuohjeet ja -lomakkeen löydät sivulta 12. Katso myös yleiset ohjeet sivulta 3.

RUOHOLAHTI

Yhden vitriinilasien kokonaisleveys on 95 cm, tolppien väliin jäävän ripustusalueen leveys on 88,5 cm.

Vitriinien päällä olevien metallikiinnikkeiden välissä kulkee rautalanka, johon on mahdollista ripustaa kevyitä teoksia esimerkiksi siimalla.

Huomioi, että Ruoholahden vitriinit ovat alta avoimet.

Idän suuntaan menevä raide:

Junan loppupäässä (rullaportaiden päässä) vitriinejä on 11 kpl.

Junan etupäässä vitriinejä on käytössä 4 kpl.

HELSINGIN YLIOPISTO

Vitriinien korkeus 144 cm.

Vitriineitä on lähes koko itään menevän raiteen puolella, länteen menevän radan puolella vähemmän. Rullaportaiden päädyssä vitriineissä on kulmat, joissa lasin ja seinän väliin jää suurempi alue.

Osa vitriineistä on huonosti tai ei lainkaan valaistu.

Idän suuntaan menevän raiteen puolella on 22 vitriiniä, joista 6 vitriinin leveys on 235 cm ja 16 vitriinin leveys on 114 cm. Kahden vitriinin edessä, on mainostaulu, joka vie tilaa pois noin 50 cm.

Lisäksi kulmassa on vitriinit, joiden leveydet ovat 142 cm (raiteelle päin) ja 114 cm (rullaportaille päin). Näiden vitriinilasien ja takaseinän väliin jää alue, joka on noin 1,6 m². Kulmaan on siis mahdollista sijoittaa esimerkiksi pieni veistos.

Lännen suuntaan menevän raiteen puolella on 5 vitriiniä, joista 2 vitriinin leveys on 114 cm ja 3 vitriinin leveys on 235 cm. Kahden vitriinin edessä on mainostaulu, joka vie tilaa pois noin 50 cm.

Lisäksi kulmassa on vitriinit, joiden leveydet ovat 142 cm (raiteelle päin) ja 114 cm (rullaportaille päin). Näiden vitriinilasien ja takaseinän väliin jää alue, joka on noin 1,6 m².

KULKUVÄLINEET

Jos suunnittelet teosta tai tapahtumaa metroon, raitiovaunuun tai Suomenlinnan lautalle, ota huomioon alla olevat ohjeet. Ehdota teostasi ja lähetä täytetty hakulomake HKL:ään. Silloin HKL:n on mahdollista tiedottaa toiminnasta ja sen ajankohdasta omien tiedotuskanaviensa kautta. Hakuohjeet ja -lomakkeen löydät sivulta 12. Katso myös yleiset ohjeet sivulta 3.

Nämä ohjeet on koottu pääasiassa esittävän taiteen teoksia varten. Kulkuvälineissä toimii kuuloaistiin perustuvat teokset ja tapahtumat. Suomenlinnan lautalle sopivat lisäksi pienet näytelmät tai performanssit.

Suunnittele esityksesi ruuhka-aikojen (kello 7-9 ja 15-17) ulkopuolelle. Valmistaudu tarvittaessa menemään seuraavalla tyhjemmällä vaunulla.

Suomenlinnan lautassa ota yhteys henkilökuntaan ja raitiovaunussa ilmoita aina kuljettajalle saapumisestasi ja esityksestäsi.

Käytä raitiovaunussa esiintyessäsi mielellään vaunun kolmosovien syvennystä (vaunun takaosa, ei takasilta). Ethän vie lastenvaunuilta tai rollaattoreilta tilaa. Kuljettajan takana ei voi esiintyä - hän palvelee asiakkaita ja hänen täytyy kuulla.

Metrossa vältä ovien välittömässä läheisyydessä esiintymistä.

Huomioi liike, kiihdytys ja jarrutukset.

Ota mahdollisimman vähän tavaraa mukaasi. Nuottitelineitä ja muita kaatuvia tavaroita tulee välttää.

Ole valmis keskeyttämään esityksesi tarvittaessa. Häiriötapauksissa ilmoita häiriöstä kuljettajalle.

Kiinnitä huomiota äänenvoimakkuuteen sekä esityksen keston.

HAKEMINEN

OHJEET

Lue yleiset ohjeet sivulta 3.

Kun esittelet teoksen HKL:lle, tee mahdollisimman selkeä esitys. Kerro teoksesta yksinkertaisesti ja liikenteen näkökulmasta. Taiteellista prosessia ei tarvitse kuvata. Mitä teos käytännössä vaatii tai tuo liikenteeseen? Jos toteutukseen tulee muutoksia tai lisäyksiä on niistä ilmoitettava HKL:lle.

HAKULOMAKE

Täytä lomake huolellisesti ja lähetä se sähköisesti HKL:lle osoitteeseen [sanna.hagberg\(at\)hel.fi](mailto:sanna.hagberg(at)hel.fi)

Tätä lomaketta käytetään teoksen/tapahtuman ehdottamiseen HKL:n asemille, metroihin, ratikoihin, Suomenlinnan lautalle sekä lauttapaviljonkiin. Lue lomakkeen lopussa olevat ohjeet ennen kuin täytät kaavakkeen.

Allekirjoitettuna kaavake toimii sopimuksena hakijan ja HKL:n välillä.

Lähetä lomake sähköisesti Word-muodossa osoitteeseen [sanna.hagberg\(at\)hel.fi](mailto:sanna.hagberg(at)hel.fi)
Liitä hakemukseen kuva teoksesta/tapahtumasta.

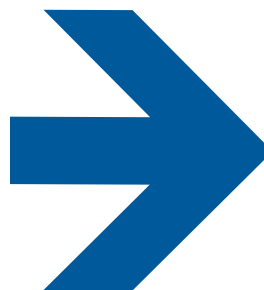
Kaikki tähdellä (*) merkityt kohdat tulee täyttää.

1. Hakija

*Hakijan nimi:	
*Osoite	*Puhelin:
*Sähköposti:	Kotisivut:

2. Teos/tapahtuma

*Teoksen/tapahtuman nimi:
*Teoksen/tapahtuman paikka:
*Teoksen/tapahtuman ajankohta ja kesto:
Teoksen/tapahtuman mahdollinen nettisivu:

3. Kuvaus projektistä

* Kirjoita kuvaus teoksesta/tapahtumasta:

4. Motivaatio

*Vastaa seuraaviin kysymyksiin:

1) Miksi haluat toteuttaa projektisi julkisessa liikenteessä? Miksi se sopii julkiseen liikenteeseen?

2) Miten projektin suunnittelussa on huomioitu julkisessa liikenteessä työskentely (ruuhka-ajat, jatkuva liike, ihmisten vaihtuvuus jne)?

5. Vitriinit

* Jos suunnittelet teosta Ruoholahden tai Helsingin Yliopiston metroasemien vitriineihin, kerro ripustussuunnitelmastasi:

6. Muuta huomioitavaa

Muuta huomioitavaa teoksen/tapahtuman toteutukseen liittyen:

7. HKL täyttää.

HKL myöntää luvan teokselle/tapahtumalle. Allekirjoittamalla hakija hyväksyy alla olevat ohjeet. Huom! Allekirjoitetaan vasta, kun HKL on hyväksynyt hakemuksen.

Paikka ja päiväys:

Paikka ja päiväys:

Hakija

HKL

Ohjeet:

- Parhaiten joukkoliikenteessä onnistuvat tapahtumat ja teokset, jotka toimivat liikenteen ehdoilla ja logiikalla, ottavat huomioon matkustajavirrat ja sen, että joukkoliikennettä käyttävät kaikenlaiset ihmiset. Huomioi tilojen rajallisuus, jatkuva liike, ruuhka-ajat kello 7-9 ja 15-17 sekä ihmisten jatkuva vaihtuvuus. Kulkuvälineissä valmistaudu tarvittaessa menemään seuraavalla tyhjemmällä vaunulla.
- Liikenteen tiloja ei voi käyttää minkäänlaisen kaupalliseen toimintaan tai mainostamiseen. Toiminta ei voi olla puoluepoliittista.
- Ota huomioon, että julkisessa tilassa teos voi vahingoittaa.
- Huomioi paloturvallisuus.
- Suunnittele tapahtumasi niin, että mukanasi on mahdollisimman vähän tavaraa ja tarpeistoa. Huolehdi, että pystyt koko ajan vaihtamaan henkilökohtaista omaisuuttasi. Kulkuneuvoissa nuotteluneitä ja muita kaatuvia tavaroita tulee välttää. Asemilla ja kulkuvälineissä ei ole säilytystiloja. HKL ei vastaa julkisiin tiloihin jätetystä omaisuudesta.
- Tarkista ja varmista ennen tapahtuman alkua, että tarvitsemasi tekninen laitteisto toimii. Toimi liikenteen tiloissa sellaisen tekniikan kanssa, joka ei vaadi sähkövirtaa.
- Tapahtumassa on hyvä olla henkilö, joka valvoo tarpeistoa ja tarvittaessa informoi matkustajia siitä, mitä tapahtuu. Matkustajat ovat usein kiinnostuneita saamaan lisätietoa. Tietoa teoksestasi/tapahtumastasi voit laittaa väliaikaisesti vaikkapa sinitarralla ikkunaan tai seinään. Muista kuitenkin ottaa ne lähtiessäsi pois.
- Aina kun olet liikenteessä, huolehdi, että sinulla on voimassa oleva matkalippu.
- Suomenlinnan lautassa ota yhteys henkilökuntaan ja raitiovaunussa ilmoita aina kuljettajalle saapumisestasi ja esityksestäsi. Raitiovaunussa esiintyessäsi käytä mielellään vaunun kolmosovien syvennystä (vaunun takaosa, ei takasilta). Ethän vie lastenvaunuilta tai rollaattoreilta tilaa. Kuljettajan takana ei voi esiintyä - hän palvelee asiakkaita ja hänen täytyy kuulla. Metrossa vältä ovien välittömässä läheisyydessä esiintymistä.
- Huomioi liike, kiihdytys ja jarrutukset.
- Ole valmis keskeyttämään esityksesi tarvittaessa. Häiriötapauksissa ilmoita häiriöstä kuljettajalle tai vartijalle.
- Kiinnitä huomiota äänenvoimakkuuteen sekä esityksen kestoon.
- Huomioi, että kaikenlaiset muutokset liikenteessä ovat mahdollisia. Aikataulut voivat muuttua ja viivästyä. Rakenna teokset ja tapahtumat joustaviksi. Suunnittele aikataulusi niin, että huomioit myös teoksen huoltamisen ja purun. Muista siivota jälkesi.
- Tee yhteistyötä HKL:n henkilökunnan ja vartioiden kanssa. Huomioi henkilökunnan toiveet ja ohjeet. Jos toteutukseen tulee muutoksia tai lisäyksiä, ilmoita niistä HKL:lle.
- Kun HKL on hyväksynyt teosehdotuksesi, lähetä tapahtumaan tai teokseen liittyvät tarkat tiedot (sijainti, päivämäärä, kellonaika, erityishuomiot) HKL:n viestintään 10 arkipäivää ennen tapahtuma-ajankohtaa. HKL huolehtii tarvittavista turvallisuusilmoituksesta tämän pohjalta. Voit lähettää viestintään myös mediatiedotteen ja kuvan tapahtumastasi, HKL tiedottaa siitä mahdollisuuksien mukaan. Huolehdi itse tapahtuman tiedot haluamiisi menokoneisiin. Sosiaalisessa mediassa käytä #HKL.

MEDIAPAKETTI

TIEDOTUSOHJEET

Kun HKL on hyväksynyt teosehdotuksesi, lähetä tapahtumaan tai teokseen liittyvät tarkat tiedot (sijainti, päivämäärä, kellonaika, erityishuomiot) HKL:n viestintään 10 arkipäivää ennen tapahtuma-ajankohtaa. HKL huolehtii tarvittavat turvallisuusilmoitukset tämän pohjalta. Voit lähettää viestintään myös mediatiedotteen ja kuvan tapahtumastasi, HKL tiedottaa siitä mahdollisuuksien mukaan. Huolehdi itse tapahtuman tiedot haluamiisi menokoneisiin. Sosiaalisessa mediassa käytä #HKL.

POHJA NÄYTTELYTIEDOILLE VITRIINEIHIN

Täytä pohjaan oman näyttelysi tiedot. Tulosta lappu ja kiinnitä se vitriiniin näyttelyn yhteyteen. Voit pohjustaa lapun esimerkiksi kapalevyille.

Teoksen nimi
Taiteilijan nimi

Tekniikka
Vuosi

Nettisivut

Tähän pohjaan voit halutessasi kirjoittaa pidemmän teostekstin ja asettaa sen esille vitriiniin.

TIEDOTEMALLI

Tästä löydät mallin hyvästä tiedotteesta.

Tiedotteessa olennaista on otsikko, ingressi ja sitä syventävä leipäteksti. Mukana saa mielellään olla myös sitaatti joltakin tekijältä. Lisäksi tiedotteesta täytyy löytyä lisätietoja antavan henkilön yhteystiedot.

Lisää tiedotteen vasempaan ylänurkkaan HKL:n sininen logo. Kun lähetät tiedotteen HKL:n edelleenlähetettäväksi, ei logoa tarvitse lisätä.

Liitä tiedotteeseen kuva teoksesta/tapahtumasta.

Ennen kuin julkaiset tiedotteen, lähetä se HKL:lle hyväksyttäväksi.

4.5.2015

Ruusuratikka kiskoilla äitiänpäivänä

Jo perinteeksi muodostunut HKL:n ruusuratikka ajaa tänäkin vuonna äitiänpäiväsunnuntaina 10.5. Ruusuratikkana on Helsingin uusi Artic-vaunu ja vaunussa jaetaan tuttuun tapaan äideille ruusuja.

HKL:n 70-vuotisjuhlavuonna Ruusuratikassa äidit saavat ruusun lisäksi oman mietelauseen. Mietelauseet ovat taiteilija Anu Korhoskan käsialaa. Musiikkilahjana matkustajille tarjolla on ainutkertainen kokemus: päivän jokaisella lähdöllä musiikin monitaituri Lauri Wuolio soittaa 2000-luvun maagisinta soitinta, cupolaa.

Säveltäjä, esiintyjä ja äänitaiteilija Lauri Wuolio on yksi kansainvälisesti tunnetuimmista cupolan soittajista. Cupolassa yhdistyvät monen etnisen kansansoitimen piirteet, mutta kyse on jostakin aivan uudesta ja uniikista. Kuulijan on miltei mahdoton käsittää, että kaikki äänet ovat peräisin vain yhdestä instrumentista.

Tervetuloa henkeäsalpaavalle ratikkamatkalle!

Ruusuratikka kiertää reittiä Töölön halli – Mannerheimintie keskustaan – Aleksanterinkatu – Kauppatori – Snellmaninkatu – Hakaniemi – Kallio – Urheilutalo – Ooppera – Runeberginkatu – Töölön halli. Lähdöt ovat Töölön hallilta tasatunnein klo 11.00, 12.00, 13.00 ja 14.00.

Ruusuratikan tunnistaa linjakilvestä Ruusuratikka/Rosenvagen ja kyytiin pääsee ilmaiseksi kaikilta pysäkeiltä. Ratikka pysähtyy joksikin aikaa Kauppatorille, jossa kuljettajat jakavat äideille ruusuja.

Ruusuratikka on ajanut vuodesta 1993 jokaisena äitiänpäivänä ilahduttaen äitejä ruusuilla ja erilaisilla esityksillä. Tänä vuonna Ruusuratikka on osa HKL:n 70-vuotisjuhlavuoden Taidelinja-ohjelmakokonaisuutta.

Lisätiedot:
Taiteilijan yhteystiedot

HKL ART-LOGO

HKL:n perinteisestä logosta tehtyä muunnelmaa voidaan käyttää taide- ja kulttuuritapahtumien yhteydessä tiedotteissa, teosteksteissä sekä markkinoinnissa.

HKL:N GRAAFINEN OHJEISTO JA LOGOT

HKL uusi ulkoasunsa vuoden 2016 alussa. Työkalupakista löytyy HKL:n kokoama graafinen ohjeisto sekä logot JPG- ja EPS-tiedostoina.

HKL:N UUSI ILME

HKL ilme uudistui organisaatiomuutoksen yhteydessä vuoden 2016 alussa. Muutoksen taustalla on halu pysyä mukana metro- ja raitioliikenteen voimakkaassa kasvussa ja laajenemisessa seuraavien vuosikymmenten aikana. Uudistuksella HKL haluaa viestiä huipputasoisesta liikennetuotannosta, kunnossapitopalveluissa kuin kehittämis- ja investointihankkeissa.

Ilmeuudistus näkyy verkkosivuilla ja metroasemien mainospaikoilla sekä vähitellen kaikissa HKL:n materiaaleissa mukaan lukien liikennevälineet. Uudistuksen

myötä HKL sai uuden typografian ja logo raikkaamman ilmeen. HKL:n logon tutuksi tulleesta nuolikuviosta ei luovuttu, mutta sitä käytetään jatkossa ilman taustavärejä. HKL:n nuolikuviainen logo on ollut käytössä jo vuodesta 1974, ja viimeksi sitä on uudistettu 1990-luvun lopulla. Uudesta tunnuksesta käytetään pääsääntöisesti sinistä versiosta, mutta tarvittaessa sitä voidaan käyttää myös keltaisena, vihreänä ja puna-oranssina. Uudistuksen yhteydessä HKL:n lupaukseksi kiteytyi ”Kaupungin paras liike.”

TUNNUS

HKL:n tunnusta käytetään ensisijaisesti sinisenä valkoisella pohjalla. Tunnus muodostuu kaupunkiliikennettä kuvaavasta nuolikuviosta ja nimilogon yhdistelmästä.

VÄRILLISET TUNNUKSET

Tunnusta voidaan käyttää tilanteen mukaan myös eri liikennevälineiden väreissä. Värillisellä pohjalla ja valokuvien päällä logosta käytetään aina valkoista negaversiota.

HKL:n pääväri
Lauttaliikenteen väri

Raitiovaunuliikenteen väri

Metrolilikenteen väri

Kaupunkipyöräilyn väri

Mustavalkoinen versio

MITTASUHTEET & SUOJA-ALUE

Tunnuksen lähiympäristö rauhoitetaan muilta visuaalisilta elementeilä suoja-alueella, jonka minikoko ilmenee oheisesta mallista.

VÄRIT

HKL:n pääväri on sininen. Muita värejä käytetään kuvaamaan eri liikennevälineitä.

HKL Sininen

CMYK 100 / 56 / 0 / 18
RGB 24 / 85 / 147
PMS 294
RAL 5005

HKL Vihreä

CMYK 91 / 0 / 83 / 0
RGB 65 / 155 / 93
PMS 354
RAL 6032

HKL Oranssi

CMYK 3 / 87 / 100 / 0
RGB 195 / 62 / 28
PMS 1665
RAL 2009

HKL Keltainen

CMYK 0 / 31 / 100 / 0
RGB 252 / 185 / 25
PMS 7549
RAL 1033

TYPOGRAFIA

HKL:lle on suunniteltu oma kirjasintyyppi, joka on koko henkilökunnan käytössä. Kirjasintyyppiä voidaan käyttää kaikissa esitys-, viestintä- ja mainosmateriaaleissa.

Esitysmateriaaleissa kuten Word-dokumenteissa ja PowerPoint-esityksissä voidaan kuitenkin käyttää korvaavaa tekstityyppiä Arialia. Arial on peruskirjasintyyppi, joka löytyy useimmista tietokoneista järjestelmään kuuluvana kirjasimena. Painetuissa materiaaleissa Arialia ei käytetä.

HKL Sans Thin
HKL Sans ExtraLight
HKL Sans Light
HKL Sans Regular
HKL Sans Medium
HKL Sans Bold
HKL Sans Black
HKL Sans ExtraBlack

Arial Regular
Arial Bold

TYPOGRAFIA

Osana uutta ilmettä HKL:lle on teetetty myös oma otsikko-fontti. Fontti on modernisoitu vanhojen raitiovaunujen opastuskylteissä käytetystä fontista. Alkuperäinen fontti on ollut käytössä 1920–1930-luvuilla. Nyt siitä on nykyajan tekniikalla piirretty moderni fontti, jossa on säilytetty vanhojen opastekylttien tyyli. Fontin kautta HKL tuo palan kaupunkiliikenteen historiaa nykyaikaan.

A B C D E F G H
I J K L M N O P Q
R S T V W Y Z Å
Ä Ö () = + ? & ! *
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
a b c d e f g h i j k n o
p q r s t u v x y z å ä ö

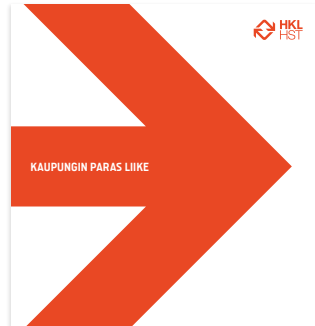
TYPOGRAFIA

Otsikkofonttia käytetään markkinointiviestinnän materiaaleissa, kuten esim. mainoskampanjoiden otsikoissa.

NUOLITUNNUS

Nuolitunnus on kuvituselementti, jota käytetään tuomaan eloa graafisiin materiaaleihin. Nuolta voidaan käyttää reilusti skaalattuna tai vain pientä osaa siitä. Nuolen avulla voidaan rajata kuvaa, sitä voidaan käyttää eri värisenä, taustakuviona tai esimerkiksi lakattuna.

KUVITUKSET

Nuolitunnusta käyttäen voidaan suunnitella graafisia kuvituksia.

